Самостійна Україна

СІЧЕНЬ 1965

INDEPENDENT UKRAINE

З Різдвом Христовим

і Новим Роком 1965!

ЧІКАГО — НЬЮ-ЙОРК

САМОСТІЙНА УКРАЇНА
INDEPENDENT UKRAINE

Ukrainian Monthly Magazine
Published monthly by the Organization for the Rebirth of Ukraine
Cooper Station P. O. Box 4
New York 3, N. Y.
Edited by Editorial Staff
Editor in Chief Michael Panasiuk
Yearly subscription $4.00, single copy 50 cents
Mailed at Chicago, Illinois
Видає: Центральна Управа Організації Державного Відродження України
Редагує Колегія
Головний Редактор Михайло Панасюк

Адреса Редакції і Адміністрації:
"INDEPENDENT UKRAINE"
2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.
Phone: ARmitage 6-0066

ЗМІСТ

Д-р Микола Рибак
Під Святий Вечір
А. Ю.
Як був роззброєний «профкомандир» (Різдв'яний спогад)
А. Юриняк
Похід волі не спинить!
Степан Любомирський
Про Великий День
Г. Курпіта
У двадцятиріччя
Григор Лужницький
Апостол Єдности християнської віри в Україні
Майор інж. Юрій Артюшенко
Перед світовим Конґресом Українських Ветеранських Організації
Дм. Андрієвський
Три велетні
Проф. д-р Петро Стерчо
Боротьба з нуждою в ЗДА
Ю. Пундик
Український націоналізм
Вол. Шелест
Буремна поезія Євгена Маланюка
Євген Онацький
Україна очима італійських кореспондентів в другій світовій війні
Тетяна Шевчук
На прощу до Києва
Д-р В. Шандор
Юрій Гуца-Венелин і його доба

З Різдвом Христовим і Новим Роком бажаємо Рідні, Друзям і Знайомим усього найкращого й вітаємо їх українським традиційним

Христос Раждається!

Ірена й Богдан Гнатюки з Родиною

***

З Різдвом Христовим і Новим Роком бажаємо Рідні, Друзям, Приятелям і Знайомим усього найкращого й вітаємо їх українським традиційним

Христос Раждається!

Ірена й Петро, Оленка, Юрчик і Маруся Стерчо

Друзям, Приятелям і знайомим Веселих Свят і Щасливого 1965 Нового Року сердечно бажає

Ст. Коцюба з Родиною

***

Веселих Свят і Щасливого Нового Року бажає своїм Побратимам, Друзям і Приятелям

Інж. Юрій Артюшенко

***

З нагоди Різдва Христового і Нового Року найщиріші побажання всього добра засилає своїм Друзям і Знайомим

Юліян Юринець

***

З нагоди Різдвяних Свят бажаємо всім Друзям та Знайомим Веселих Свят та Щасливого Нового Року

Анна та Любомир Кузик з Дітьми

***

Приятелям, Друзям і Знайомим з Різдвом Христовим і Новим Роком, щиро бажають Веселих Свят і Щасливого Нового Року

М. Лаба з Родиною

***

Друзям і Знайомим Веселих Свят і Щасливого Нового Року бажає

Іван Петручок

***

З Різдвом Христовим і Новим Роком, всім своїм Друзям, Приятелям, Знайомим щиро бажають всього найкращого

Х., В. і М. Панасюк

***

Усім працівникам рідної преси, як також її читачам і прихильникам Веселих Свят Різдва і Щасливого Нового Року!

А. Юриняк

***

Друзям і знайомим Веселих Свят і Щасливого Нового Року бажає

В. Попадюк з Родиною

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК XVIII СІЧЕНЬ, 1965 Ч. 1(191)

А ти на небі, ясна зоре,
Не йди за море — Щасть Боже!
Но приязненько світи від нині
Вкраїнській родині — Дай Боже!

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ В ОКУПОВАНІЙ УКРАЇНІ, УКРАЇНСЬКІЙ СПІЛЬНОТІ ПОЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ, ПРОВОДОВІ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ, ПРОВОДАМ І ЧЛЕНСТВУ БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО РУХУ, УПРАВАМ ВІДДІЛІВ ОДВУ І ЇЇ БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ВСІМ ЧЛЕНАМ ОДВУ, БРАТНІХ ОРГАНІЗАЦІЙ І НАШИМ СИМПАТИКАМ — ВЕСЕЛИХ СВЯТ І ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ БАЖАЄ

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА ОДВУ

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ НАЙЩИРІШІ ПОБАЖАННЯ ВСЬОГО ДОБРА СВОЇМ ЧИТАЧАМ, СПІВРОБІТНИКАМ І ПРАЦІВНИКАМ

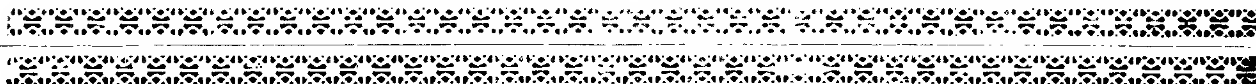
Б А Ж А Є

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ «САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ»

ЦЕНТРАЛЬНІЙ УПРАВІ ОДВУ І ВСЬОМУ ЇЇ ЧЛЕНСТВУ, ГОЛОВНИМ УПРАВАМ ВСІХ БО ОДВУ І ЇХНЬОМУ ЧЛЕНСТВУ, ВСІМ СВОЇМ УДІЛОВЦЯМ, ВСІМ ПОКУПЦЯМ І КЛІЄНТАМ, СВОЇМ ПРАЦІВНИКАМ І ЇХ РОДИНАМ — З НАГОДИ РІЗДВА ХРИСТОВОГО І НОВОГО 1965 РОКУ — СЕРДЕЧНІ ПОБАЖАННЯ ВСЬОГО НАЙКРАЩОГО ЗАСИЛАЄ

УКРАЇНСЬКО - АМЕРИКАНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА В ЧІКАГО

Д-р Микола Рибак

ПІД СВЯТИЙ ВЕЧІР

Вже від ранньої молодости я люблю від часу до часу самоту... Тоді мої думки забувають про все, що мене окружає, а їх оповивають ніжні, легко сиваві спомини, мов ніжні казки, гаптовані чудовими образками...

А що доперва говорити про той чарівний час, коли ось-ось зближається Різдвяне свято... Тоді відживає у наших серцях предвічна коляда, повторяються уложені перед століттями святочні бажання, враз із метеликами білого снігу спливає до наших сердець впрост із далекого неба чар радости, любови і ангельського супокою...

Це ж Предвічний Цар взяв на себе подобу чоловіка, прийшов із небес, щоб спасти люд весь...

***

Ось приходжу, саме передсвяточного дня, до моєї самітної кімнати пізно вночі, завважую кріпкий холод там-же.

Але вікна блистять красою золотого місяця. Над ним розпростер свою блакить затемнений небозвід... А на тому небі освітлені місяцем, хмаринки такі прозорі, ніжні різьблять образи, немов начеркнені рукою самого Творця. І хмаринки, у формі споминів, гарних моїх переживань, мрії давні немов забуті, переміняються в моєму серці у чарівну дійсність...

... І ось завважую, що з-під долішного ріжка місяця випливає якась хмаринка, мов сріблом ткана, мов золотом та жемчугами ґаптована... А її форма якась небувала... Але з часом, вона починає набирати виразні контури українського вертепу, але якогось мені немов знаного. Що це? Коли я його бачив, коли ж то мої думки і очі полонили подібні до сьогоднішніх вражень?

Але відзивається тут на чужині у моїй душі непоборний сум... Я так любив від наймолодших літ Різдвяні свята... Головно ті дитячі, в домі моїх батьків, у Соснові над Стрипою, у селі закованому у ніжний килим пушистого снігу, з інеєм покритими деревами коло хати і тих тополь коло церкви, зі звучним скрипучим снігом під ногами на вузеньких стежинах, у сніжному килимі... І старався я ніколи не опускати нагоди Різдво відсвяткувати в домі моїх Батьків. Хіба, як був у війську... А саме в тому часі, коли італійський фронт до мене злорадісно усміхався, через півтора року кватирували у Соснові наші Усусуси. А за селом, високорівня степу Панталиха, із стрілецькими ровами... над селом австрійськими, а напроти російськими...

Батьки були евакуовані, а коли вернулися, замешкали у напівзруйнованій дяківці... бо прекрасно положене, чудово розмальоване внутрі приходство було в руїнах...

І серед тих невідрадних повоєнних обставин в одному 1927 році їх обоїх вік там же раз на завжди погас...

Ну добре... Але чому так глибоко ось переживаю то неповоротне, ті обійми мамусі, при розділі святочно просфори перед вечерою, то тепло її грудей, коли тулила мене до себе, ті поцілунки однаково зворушливі і тоді, як я був дитиною, і тоді, як уже дорослий, останній раз з Батьками Різдво святкував? Чому завжди мої уста дрижали надмірним хвилюванням, коли на її ім'янини, що припадали на сам Святий Вечір, навіть, як був дорослим, я так переймався, що сльози серце стискали і не дозволяли бажань для Мамусі докінчити? А як ніжно стискав Батько мою голову, гладив по лиці і цілував його... Відчуваю ті пестощі і сьогодні, на чужині, такі свіжі, щирі, неповоротні...

***

І ось зарисовується у моїй пам'яті спомин випровадженого мною, у передвоєнних часах, сільського вертепу в Соснові. Це було 1912 р. Я був у Львові і збирався їхати домів на свята. Але дістаю лист від матусі, де вона в імені молоді прохає, щоб я скоро приїхав і уладив «вертеп»... Я мав купити «шопку», як її називано у Львові, але найгарнішу, найбільш репрезентативну, купити книжку Насальського, у якій він дотепно і гарно оформив був дії, зв'язані з вертепом...

На ринку у Львові не було великої мороки купити один із найгарніших... але вже важко було нести картонову скритку з вертепом. До трамваю з таким «баґажом» годі було всісти, а до мешкання сестри було більше, як один кілометр. Але занеслося його, хоч мороз щипав у руки, хоч я убрав був їх у теплі рукавиці... Сестра мала за завдання купити матерії на царські хітони, золоті папери і приладдя для характеристики акторів...

Поїхав я з масою пакунків до Денисова... А відтам саньми до Соснова повних 14 кілометрів ховзької дороги. Як довезти ту велику паку з вертепом? Але матуся послала з фірманом одного парубка. Він положив собі на коліна вертеп і впродовж цілої дороги придержував його кріпко руками... а сани що хвилини ідуть взатоки, то сюди, то туди... І хоч як було зимно, хлопець ані не скривився, лиш цікаво випитував, яке чудо я в тій скриньці везу...

Відразу по моїм приїзді на парохії аж задудніло від приготувань до вертепу... Я розписав ролі для трьох царів, жида і чотирьох пастушків... Ролю жида перейняв наш піддячий Іван... неперевершений у своїх власних додатках і жартах... Ролі я передав і чотирьом 12 літнім хлопцям як пастушкам і 3 царям, враз із жидом...

На другий день являються мої актори і бачу, що всі вони опанували ролі знаменито, тільки треба було поправити їх дикцію і спосіб деклямації. Матуся зі своїми помічницями вшила хітони для царів, скомпонувала мітру і дві низькі корони для царів... Жид мав собі знайти халат і ярмурку. Штучне волосся враз із додатками було під рукою... Жидові причіплено пейси і руду бороду, середньому цареві сиву, а крайнім чорні... А щодо пастушків, моєю ідеєю було вбрати їх у довгі полотняні селянські накидки із вищими від них вгорі закаблученими палицями... Але як убрати голови? Один селянин зробив перуки зі льняного клоччя, які зарепрезентувалися прекрасно.

***

По святій вечері актори являються у мене і почалася характеризація... Пастушки виглядали зі своїми природно зарожевленими щічечками, як на образку намальовані...

Колядники відбули першу генеральну пробу перед батьком... Ціла срібна корона влетіла з бренькотом до калитки жида... почім вертепники опустили нашу хату... А на дворі повно дітвори... Вертеп був освітлений зі середини, всі приписані святі особи, ангели, пастушки були на своїх місцях. Мати Божа зі щасливим усміхом була похилена над Ісусиком в яслах... Молодь аж ахнула з дива...

Ішли хлопці від хати до хати, просили їх до себе навіть найбідніші, всі хотіли їх приймати, але не було часу... Цілу ніч вони ходили, а ціле село не спало. Жид пописувався своїми додатками, побуджував всіх до щирого сміху. Хлопці співали коляду, клали освічений вертеп на скриню, клякали до молитви... З ними клякали всі присутні і з ними разом співали коляди... І так мандрували хлопці по всіх трьох селах нашої парохії... А коли прийшов Новий рік і Йордан, сусідні села присилали коні, щоб таке чудо і у них повторити. Як хлопці видержали ті всі труди... Бог з ними...

Пригадую собі, що з тої групи акторів два живуть в Америці. Один цар, Михайло Люлька в Сайскесвіл, спонзор мого сина, другий пастушок — Іван Палка у Пармі. Я з ними є у сталому контакті і не забуваємо про себе ніколи... А тим часом причіплений до кінчика серпа місяця вертеп розпливався...

***

Ось за годину, може за дві залунає серед ночі дзвін у нашій церкві... А я піду туди, щоб разом з усім народом заспівати різдвяну пісню на утрені: «З нами Бог, розумійте язици, і упокоряйтеся, бо з нами Бог!».

А. Ю.

ЯК БУВ РОЗЗБРОЄНИЙ «ПРОФКОМАНДИР»

(Різдвяний спогад)

Невеличке містечко Чернівецької області. Перший день Різдва 7. січня 1941 р. На дворі мороз аж тріщить. Але в хаті Євгена Синевідського, вчителя старших кляс 8-річки, тепло і затишно, зійшлись майже всі «свої».

Загальний настрій — надолужити кривду. Річ у тім, що Свят-Вечір учителям вчора зіпсуто: секретар райпарткому надумався скликати на цей вечір відкриті збори парторганізації, з обов'язковою присутністю всіх міських учителів — мовляв, на повістці дня питання освіти і культури.

Сьогодні ніяких партійних чи професійних зборів не було. Натомість у Синевідського в цей день припали іменини старшої дочки Тамари. Ну й Різдво ж Бог дав — отож аж два претексти до того, щоб «за ковнір щось вкинути», погомоніть та поспівать.

Крім учителів старожилів, то пак місцевих, прийшло декілька «командировочних», переважно холостяків. Бо у господаря, місцевого учительського «патріярха», було дві дорослі доні, обидві вродливі і обидві незамужні. (Власне, старша була розведена, але це знали тільки втаємничені, бо її супружжя було в Чернівцях і замовчуване).

До певного моменту все було гаразд: добре попоїли, вміру випили, дружно проспівали три

рави «многоліття» Тамарі. Спів колядок, що правда «не йшов гладенько», бо командировочні — переважно люди нижче тридцятки, колядували «по-своєму», не знаючи як слід мелодій ні тим паче слів. Проте це не надто бентежило присутніх, а лише скоротило колядкову програму: хтось здогадався затягнути дзвінко «Стоїть гора високая»! — і голоси всіх педагогів і не-педагогів, без різниці територіяльного походження і політичних симпатій, скоро злилися в гармонійному співі.

І ось у розпалі співу «Ой хмелю мій, хмелю» хтось голосно постукав у двері. Господиня вийшла відчинити і вернулася з Фокою Марковичем, головою вчительського профкому і водночас директором вечірньої школи «на 7-річній базі».

Фоку Марковича вчителі в більшості не любили. Не тому, звичайно, що він був один-єдиний комуніст-партієць (поза ним на весь учительський колектив містечка було ще тільки два кандидати компартії та три комсомолки), а тому що надто явно вислужувався, «заглядав начальству в рот». Натомість до своїх колеґ-учителів ставився згорда, нераз навіть брутально. Можна думати, що й подружжя Синевідських запобігало його ласки тільки тому, що мало дві дорослих доні. Та ще, може, побоюючись, як партійного «ока та вуха» в учительській громаді. Тут належить додати, що Фока Маркович мав 32 роки, був ще парубок і з лиця досить зугарний; лише очі мав маленькі і якісь колючі. Ще говорили, що він часто свариться з матір'ю, яка мешкала з ним разом і провадила хатню господарку.

Чи тому, що «профкомандир» (так позаочі прозивали вчителі Фоку Марковича) прийшов, будучи «напідпитку», чи може з якихось наперед обдуманих «стратегічних міркувань», але факт був, що сьогодні Фока Маркович повівся цілком «по-комісарськи».

— Ось ви тут співали, — почав він, — всілякі там «Стоїть гора» та «Тече річка». Буза то все, віджило, порохном взялось. Ось давай, заспіваємо «Москва моя» або «Катющу, у которой ґруші»...

Всім стало ніяково. Та й співати цих пісень присутні не вміли; навіть «командировочні» не знали слів, лише мелодію. Тож не знати, чим би це скінчилося, якби в хату раптово не ввійшла ще одна людина: рідна мати «профкомандира».

— Киньте співати цю гидоту! — перервала вона незугарний спів «Катюші» — Нині Бог дав Різдво, то заколядуйте щось, уважте мені, старенькій. Та й господарям буде приємно....

— А так, так! — обізвались Тамара й Оля. — Починай, Олю, «Бог Предвічний». Це ж наша улюблена, а ми про неї попереду забули.

Усі помітили, як Фока Маркович знітився і тривожно засовався на стільці. Оля питально поглянула на сестру, потім на господаря і спинила свій зір на «профкомовій матері», бо ця голосно сама почала: «Бо-ог Пре--дві-ічний». Негайно підхопили колядку обидві Синевідські, за ними весь гурт. У переході до другої строфи, коли спів затихав, чути було голосний шепіт Фоки Марковича до Синевідського: «Влетить Вам... хіба ж можна? Це ж педагоги, виховники советської людини... Якби ж не мати, я б...» — далі, за голосним співом, не було чути.

Та по скінченні співу Наталя Петрівна напосілась на сина: — А чому ти такий невдоволений? Що «генеральну лінію» порушили?!».

Фока Маркович обурився: — Ви, мамашо, не повинні б втручатися — це не сімейні, а суспільні, навіть політичні справи.

Першу мить Наталя Петрівна шарпнулась уперед і ми боялися, що буде скандал. Та вже другої миті старенька себе опанувала, хоч у голосі чувся важкий біль і жаль.

— Ой сину мій, сину... Я тобі впоперек не ставала, коли ти небіжчика свого батька, а мого мужа відцурався, в газеті «пропечатав»... Серце кров'ю обливалося, зуби цокотіли з обурення. Та я знала, що ти рятував себе, мусів був рятувати. А батько однаково вже був на тому світі. Ну, алеж тепер...

Очевидно, колядування припинилось: увагу присутніх прикувала до себе Наталя Петрівна. Вона ж, передихнувши, «атакувала» далі Фоку Марковича: — Та чи ти знаєш, що вчора співали колядки в родині самого секретаря райпарткому — товариша Сурженка! Правда, сам він був зовсім деінде, на партійних зборах. Та добре знав, що вдома колядують!

— Товариші! Шановна Громада! — встав з-за столу Левко Гребельний. Це був «завпед» (завідувач педагогічної частини) одної з трьох восьмирічних шкіл у місті Ф. «Обережно- дипломатичний петлюрівець» — так його прозвав секретар відділу кадрів Наросвіти.

— Товариші! Наталя Петрівна (і Гребельний при цьому повів очима в її бік) ще всього не сказала. Вона могла б ще нагадати присутнім, що колядки, ялинки і навіть кутя та «дідух на покутті» — усе це пов'язує і зміцнює трудову сім'ю. Згадайте, дорогі товариші, що говорив на цю тему в Чернівцях завкадрами обпарткому, коли зайшла мова про розміщення педробітників. У відповідь на нарікання, що вчителів-мужчин, з вищою освітою і довголітнім стажем, посилають на села, а посади в

міських школах віддають учителькам, що часто мають лише середню освіту, тов. Бушилов сказав так (при цьому Гребельний витяг із кишені записник і з нього читав): «Вопрос етот серйозний, товарищі, і рассмотреть єво надо всесторонне, с большевіцкой видержкой і блітельностью». (Тут до вуха Гребельному щось шепнула Тамара Синевідська, Гребельний поглядом окинув залю і промовив): — Пробачте, я далі подаватиму в перекладі на українську мову... Так ось продовжую мову Бушилова. «Яких учительок висилаємо в міські школи, хто вони і чому? Ви про це серйозно не думали. А ми в області думали. Ці вчительки — дружини червоних командирів чернівецької залоги. Доцільно, слушно буде розривати подружжя: чоловік у місті, а жінка на селі? Ні, товариші, це буде недоцільно. Це не йшло б по лінії зміцнення совєтської сім'ї. А ми тепер якраз за це боремось. Здорова фізично і морально совєтська сім'я — основа здорового совєтського суспільства. Нам необхідна міцна, здорова сім'я, бо нам необхідне здорове, міцне покоління, кадри борців, що здобуватимуть дальші перемоги на шляху комунізму».

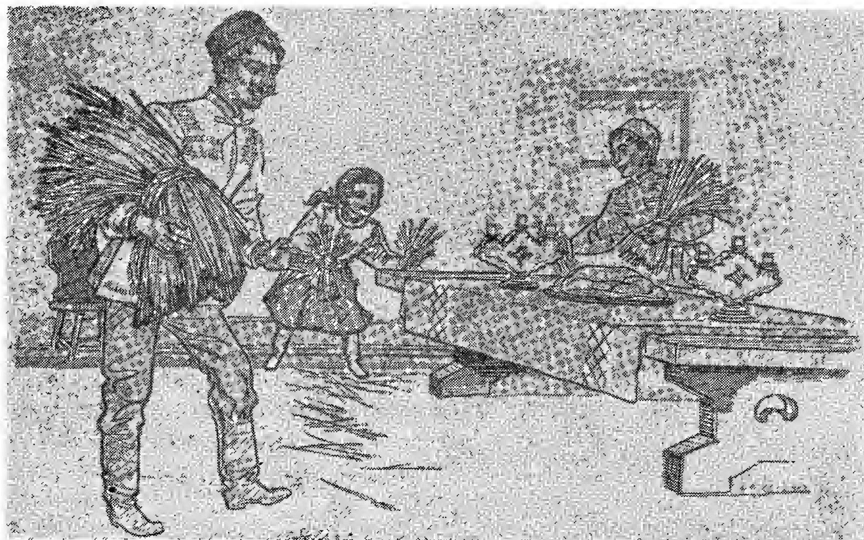
Мабуть, ніхто так не оплескував тиради Гребельного, чи то пак Бушилова, як обидві доньки Синевідського. Але дехто пізніше запевняв, що Тамара і Оля тому тільки були в ентузіязмі, що мовилося про червоних командирів.

У всякому разі Фока Маркович був остаточно роззброєний, взяв пізніше активну участь у грі в «фанти», навіть колядував і взагалі «був як люди».

Добрий вечір тобі, пане господарю. Радуйся!

Ой, радуйся, земле,
Син Божий народився.

Застеляйте столи та все килимами. Радуйся! . .
Та кладіть колачі з ярої пшениці. Радуйся! . .
Та прийдуть до тебе три празники в гості. Радуйся! . .
Ой, перший же празник, — святеє Рождество. Радуйся!..
А другий же празник, — святого Василя. Радуйся!..
А третій же празник, — святе Водохреща. Радуйся!..

А. Юриняк

ПОХІД ВОЛІ НЕ СПИНИТЬ!

— До свята Державности і Соборности —

Гей, навколо дзвін лунає,
Люд радіє в сяйві дня:
Львів і Київ поєднались,
Мрія дійсністю вже сталась —
Україна вже одна!

На Софійському майдані
Гримить «Слава!» з краю в край,
Аж далекий лан співає,
Аж відгукується гай!..

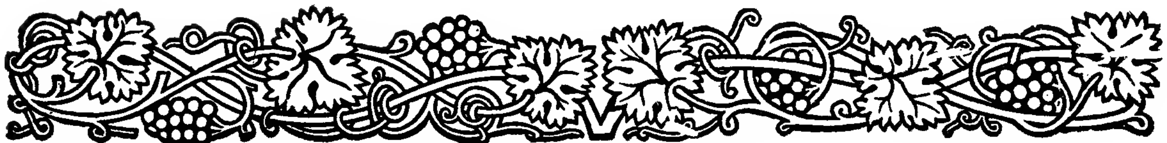
І Дніпро-Славута братньо
Підхопив той дзвону спів,
Ген озвалися Карпати,
Бір Полісся зашумів.

То дарма, що злющий ворог
Ще в кайданах люд держить,
Топче сяйво, сіє морок, —
Похід волі не спинить!

Де великий люд збудився,
Пошматований злучився,
Він випростує буття, —
В тьму нема вже вороття.

День Державности, день Злуки —
Історичні, славні дні!
Ви — нехибна запорука,
Що впадуть тирани злі!

Що у Києві та Львові
Грім повстання залуна —
І покотять гомін волі
Хвилі дужого Дніпра!

Степан Любомирський

ПРО ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ

Мрія...

Київ, у морозний січневий день майбутнього року. Мільйон людей на Софійській площі і в прилеглих вулицях та бульварах. Мільйон скупчених вичікуванням облич. Мільйон душ, зібраних в одному місці для однієї тільки хвилини в довгій історії України.

Зелено-сірий, військовий кордон навколо всієї площі. Війна ще не закінчена, прибрана синьо-жовтою лентою булава Хмельницького показує на північ — і всі розуміють пощо. На кордонній полосі ще йдуть важкі бої. Але ж раннім ранком радіо подало вістку про з'єднання українських і литовських військ біля Мінська. Недаром цей день вже має таку силу. Ніщо не спинить бігу історії. Ніщо і ніхто.

Над містом тишина. Напружена, морозна тишина скованого холодом образу останніх боїв у Столиці. Та історія йде нестримно вперед, з мінути на мінуту. Тишу торощить удар мосяжних інструментів. Мільйон голов молодих і старих, сивих і буйних, русявих і темних, кучерявих і лисих в поклоні. Грають національний гимн. Лунають команди. Маєстатично піднімаються прапори.

У свідомість свідків вриваються слова, що їх в цю ж хвилину передають по всій Україні, в кожне місто, село і хату, по всьому світу.

— Сьогодні, Двадцять Другого Січня . . .

Так відкриваються козацькі могили і з них виходять Лицарі у блискучій збруї, щоб стати на це велике свято поруч із правнуками і передати їм відвічний, український, запорозький клад — почуття здобутої волі.

Дійсність . . .

Мокрими вулицями чужого, заокеанського міста перекочується ґвалт моторизованого хаосу двадцятого сторіччя. Мільйон людей всіх рас і народів місить ногами зболочені рештки змордованого снігу, поспішаючи у безладній гарячці за дрібними справами буденного дня. Серед цього чужого базару, як загублені душі, простують двоє людей до невеликого будиночку, а там до залі, що тут і там світить порожніми кріслами. Навколо люди, старі, сиві і лисі, де-не-де молодші. Дітей мало.

У глибині, на підвищенні сцена, над нею лента із синім написом: самостійність і соборність, під лентою дряхлий фортепіян і коло нього маленька дівчинка деклямує високим дискантом вірш. Акцент у неї трохи інакший і вірш виходить якось чужо. Опісля хор входить на сцену і вмістившись через хвилину між декораціями мовкне у своїх приватних заввагах та на знак диригента починає співати. Всі встають. Співають національний гимн.

На цьому закінчується свято і малими гуртками стають люди між собою, покурюючи та згадуючи. Тут і там дехто виходить і заля помалу пустіє. Тільки афіша ще сповіщає із стіни, що тут відбулася академія в честь 22 січня, дня соборности і незалежности України.

Чи може бути щось спільне між мрією і дійсністю наших днів? Чи може бути щось, що мало б силу стягнути мрію і дійсність у цілість якогось символу, живого символу, всупереч безнадійній сірості дійсности і в напрямку здійснення райдужної мрії . . . ?

Здається — немає. Здається, що ми сьогодні такі далекі від наших власних, юних мрій, які далекі наші діти від нашої юности. Здається, що реалітети еміґраційного буття приглушили всякий відрух душ і що повседневні журби вбили в нас спроможність відзискання свободи зґвалтованого духа.

А однак — і тут я хочу кожне слово відчеканити ґранітом не на цьому папері, а в свідомості кожного з нас, кому в руки цей папір попаде — однак є щось спільне між нашою національною мрією і нашим індивідуальним бідуванням на чужині.

Це власне і тільки — ми. Ми самі. Люди України.

Ми ж самі виплекали нашу національну мрію. Ми її поставили перед собою, як нашу найвищу ціль. І вона, вимріяна нашими юними серцями, остається юною і живою, вона не старіється і не в'яне. Це вона викликає у нас хвилини тремтіння, навіть коли на сцені виступають слабші сили, і коли співає хор гірший за Кошицеву Капелю.

Бо доля, що сьогодні кинула нас через океан, на чужу землю і на чужий хліб, це доля химерна і з такою самою дозою правдоподібности вона може завтра кинути нас назад, туди, де наші коріння випускають із плодючої землі нові паростки нових сил.

Ми, люди, люди України, є елементом незнищенним. Ми можемо нашими власними руками, цими самими, що сьогодні продукують чужі авта і машини, будувати це, про що говорить наша мрія. Ніхто не може сказати, що це неможливе. У Божому світі — все можливе.

Але до цього є одна передумова. В наших

серцях і душах не сміє розпаношитись зневіра Порожнеча дає місце всякому лиху. Не вдалось нікому на протязі тисячів років змінити нас і наші душі, не вдасться й тепер. Ніби непомітно, але вперто і тривало Україна піднімається вгору і в цьому процесі є й для нас місце. Україна живе, думає, спостерігає і робить висновки. Вся її територія кипить сьогодні малими бульками, що віщують прихід Великого Кипіння, і на всій цій території гартуються характери, загріваються серця. Пройшли вже довгі роки і це були найважчі роки, бо ми вчилися, щоб опанувати загрозу. Сьогодні всі ми відчуваємо, що щось змінилось у світі, що він тріщить по всіх своїх швах і що визволяються нечувані досі сили національних стихій.

І ми є в цьому марші. Всякий похід відбувається етапами і тільки уважний та довгий погляд назад дасть нам змогу усвідомити і зрозуміти безконечний ланцюг перемог над самим собою і над ворожими силами, щоб сказати собі ясно, що ми йдемо вперед. І ми не йдемо темпами минулого сторіччя. Ми йдемо прискореними маршами, що їх потрібно тільки тоді, коли вирішуються питання майбутніх сторіч, питання життя і смерти.

В такому аспекті у нас немає місця на зневіру. Двадцять Другого Січня 1918 року ми проголосили світові наше зріле і незмінне бажання жити самостійно і рік пізніше ми завершили його Актом Соборности. Це, що Бісмарк зробив у Німеччині кров'ю і залізом, ми зробили актом національної любови і об'єднання. Це сильніша база і з цього етапу ми вийшли у дальший марш безстрашно: ми склали іспит.

Люди є продуктами синтези духа і тіла, але кожне із них заховало свій власний цикль. Наше тіло, це дійсна, матеріяльна річ і воно має обмежені можливості. Воно сьогодні у фізичній неволі в Україні і в чужинній свободі за океанами. Воно нищиться, старіється і вмирає.

Але наш дух вільний. Він залежний тільки від нашої волі і нашого характеру. Тільки ми можемо його вбити, не ворог. А ми не маємо наміру доводити до національного самогубства шляхом пасивного рабства — і тому за нами такий історичний день як 22-ий Січня.

І такий же день перед нами. Сильні нехай ведуть, а слабим треба дати підмогу. Над нами Бог і Його діла не обмежуються до Біблії. Ми є продуктом своєрідного чуда: в наших умовинах ми не тільки що живемо як народ, але ми сьогодні далеко більше загартовані і сильніші духом, ніж будьколи в нашій історії. Прийде день, коли наші позитиви переважать вагу історії і це буде наступний День Двадцять Другого Січня.

Т. Курпіта

У ДВАДЦЯТИРІЧЧЯ
смерти Митрополита Кир Андрея

Прошумлять літа... Пливе нестримно час
І гасне давній день на втомлених повіках,
І двадцять літ пройшло, як Ти покинув нас,
Розбитих і малих, на Вавилонських ріках...

Погас вогонь зіниць, напружений у даль,
Зламався меч словес Господньої Держави.
І нині, повні сліз, крізь море та Урал,
Питаєм, чом Ти вмер і вскую нас оставив?
Чому Ти нас лишив, наш Князю Дорогий,
У наш найважчий час, в другу добу Руїни,
Коли Тебе і нас відвічні вороги
Ведуть на лобний горб у пеклі України?..

Чому Ти не ожив? Чому душа Твоя,
Святіша від святих і вічно непомерла,
Громами не пройшла понад Москвою, як
Її зараза храм Твій бурила і жерла?..

Ридає нині Юр, що не ридав віки,
Не чути слів Твоїх Нового Заповіту,
І в виноградник Твій закралися вовки
Та розігнали нас на сміх усього світу...

Та повз трагічний час, ми віримо, що Ти
Із Господом сидиш і радиш, Сідоглавий,
Щоб з нас, як з чорних рож страждань і самоти,
Створив Він на землі Едем Своєї Слави...

Ми чуєм ті слова у мряці катакомб,
На волі бачим теж, що йде велика зміна,
І в рокоті гармат та в дикім реві бомб
Повстане з діл і мрій Андрея Україна.

І Ти воскреснеш знов, коли в воскресний час
Піде з Твоїм ім'ям поріддя все козаче,
За Тим, що край любив і думав все про нас,
Та в небі за нас всіх перед Всевишнім плаче.

Григор Лужницький

АПОСТОЛ ЄДНОСТИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ВІРИ В УКРАЇНІ

У сторіччя народин Слуги Божого Митрополита Кир Андрея графа Шептицького

В 1965 р. сповниться 100-річчя з дня народження (29 липня 1865 р.) одного із найбільших Велетнів не тільки в історії України, але й в історії Вселенської Церкви — сьогоднішнього Слуги Божого, Галицького Митрополита, львівського Архиепископа й Єпископа Кам'янця Подільського — Кир Андрея графа Шептицького. Від його смерти, 1. листопада 1944 р., а докладніше від хвилини відкриття беатифікаційного процесу й установлення постуляції Справи Беатифікації і Канонізації Слуги Божого Митр. Андрея Шептицького, 14. X. 1954 р. — щораз то більше приступною, з уваги на численні статті, розвідки, спогади про Митр. Кир Андрея, стає його велична історична постать. Очевидно, що в нашому розпорошенні у вільному світі незвичайно важко а то просто й неможливо — без архівів і документів — повністю насвітлити багатогранну діяльність цього великого провідника народу, яким був Митр Кир Андрей. Але вже те, що досі призбирано й що надруковано, ще без видання пастирських листів і послання Кир Андрея, які щойно підготовляється до друку, ставить Митр. Кир Андрея на першому місці в історії України перших чотирьох десятків XX сторіччя.

Повторяємо: в історії України, не Галичини, якої він був церковним зверхником — і, сміливо можемо сказати, некоронованим володарем. Саме це є і одним із найцікавіших явищ, що у світлі цієї Постаті, чи може радше скажім у світлі чинів і діяльности Митр. Кир Андрея, річка Збруч, яка ділила українську землю, перестала існувати. Могутня духовість Митр. Кир Андрея стерла цей кордон, що його всіми силами старалися вдержати наші «добрі сусіди» й — скажім собі щиро, навіть і чимало українців.

І коли ми з цього боку, з боку єдности християнської віри в Україні розглянемо концепцію Митр. Кир Андрея, не торкаючися інших сторінок його пребагатої церковно-суспільної діяльности, то побачимо, що 1) Митр. Кир Андрей замирення і поєднання обох церков в Україні вважав передумовою української державности й 2) Митр. Кир Андрей на 20 років випередив ідеї II Ватиканського Собору, якщо йде про Україну, й на доброго півсторіччя, якщо йде про взаємини із православними; вистачить пригадати відвідини тоді ще станиславівського єпископа Кир Андрея, під час візитації парохій на Буковині, православного митрополита Буковини Чуперковича й Єпископа Репту [1]), що викликало тоді величезне враження серед православних українців Буковини.

Ця смілива концепція замирення і поєднання спершу обох церков в Україні [2]) схоплена у двох посланнях Кир Андрея: «До всіх Високопреосвященних і Преосвященних Православних Архиереїв в Україні й на українських землях» і «До української віруючої православно інтелігенції, а там і нез'єдинених церков на Сході». Третє послання Митр. Кир Андрея «До Духовенства» (перші два послання з 1941 р., третє 1942 р.) видано опісля окремою брошурою« Як будувати Рідну Хату», але це видання гітлерівська цензура зразу сконфіскувала, боячися, що загал західніх і східніх українців піде шляхом що його вказав Митр. Кир Андрей, і об'єднавшися чи хоч би тільки примирившися, сповнить одну із перших вимог української державної рації. В цьому випадку гітлерівський Берлін подав руку Москві й Варшаві.

Немає сумніву, що Митр. Кир Андрей, як знаменитий знавець історії української церкви (не кажучи вже про прекрасне обзнайомлення Митр. Кир Андрея із виявом цієї ж церкви, релігійним мистецтвом) був свідомий перешкод, на які натрапить його смілива концепція замирення обох українських церков. Бо ж тут йшло в першу чергу про знєнавиджену на Україні Унію, яку сторіччями московські історики з одного боку, а факти з польської займанщини з другого боку, старалися зогидити в очах українців. Обставини — як справедливо завважує один із найбільших поклонників Митр. Кир Андрея і один із чільних передовиків української православної інтелігенції, Володимир Дорошенко [3]) — «не сприяли здійсненню заповітної мрії Митр. Кир Андрея, навіть у мінімальній мірі, себто порозуміння, яке виключало б явне ворогування, не зважаючи на те, що Митрополит, здавалося би, самим Провидінням був покликаний до великого діла поєднання церков. Мав бо він усі дані для цього: великий розум, християнську любов, вирозумілість, такт і справжню святість. Але обставини часу, в якому Митрополит жив, стояли на перешкоді його задумові. Для сучасників був цей задум надто абстрактний. Вони були так зайняті різними злободенними справами біжучого життя, що їм зовсім

не в голові була така «нереальна», на їх думку, справа, як об'єднання церков. Можна сміло сказати, що під цим оглядом Митр. Андрей був цілком самітний, на всьому широкому просторі України.

До справи, одначе, цих обставин, що їх тут згадує Волод. Дорошенко, треба додати ще одне: уже з початком 30-тих рр. почався наявно похід т. зв. «духа захристії» — кажучи словом французького католицького критика Каляве-та, тобто усування Бога з життя, якому, мовляв, місце в церкві. Друге, як справедливо завважує В. Дорошенко: на Наддніпрянщині не було **власної** (підкреслення В. Дорошенка) української церкви, православіє було там казьонне» [4]). А врешті, тоді коли на Наддніпрянщині Унію далі вважали «польською витівкою» і «засобом Ватикану для латинщення», ця ж Унія в Галичині стала заборолом української національности й духовою базою 1. листопада 1918 р. враз із 100,000-ною Українською Галицькою Армією. [5])

Коли додамо до цього, що з України в Галичину в часах існування російської і австро-угорської імперій приїжджали на короткий чи довший побут українські православні інтелігенти, які були або індиферентні релігійно, або ворожо наставлені до католицизму (що в одному чи другому випадку було зовсім зрозуміле, бо з уваги на «казьонне православіє» інакше й не могло бути), то матимем повний образ тих перешкод, які стрінула велична концепція поєднання обох українських церков. Немає сумніву, що Митр. Кир Андрей усвідомлював собі ці всі перешкоди і знав, що його велична ідея так легко не зможе здійснитися. Але хоч, здавалося, у розпалі ІІ-ої світової війни не був час для цього — Митр. Кир Андрей мусів проголосити цю концепцію, бо він вважав, що тільки в єдності християнської віри в Україні лежить підложжя української державности. Тільки на базі, кажучи словами св. Августина, «цівітас деї» — Божої Держави, може вирости Українська Держава й таку державу, об'єднану духово, ніяка воєнна завірюха не завалить, бо вона збудована на камені чину, а не на піску слів.

А цією духовою державою може бути тільки Українська Держава поєднана із Заходом. Бо Україна — пише ще в 1929 р. Митр. Кир Андрей [6]) — «це є край, що дав усій пізнішій російській державі ім'я Русь, їй дав теж уже сприйняту і достосовану до східньо-слов'янського народнього характеру культуру, а під церковним оглядом мав Київ велетенський вплив на всі слов'янсько-православні церкви. Католицькі початки Київської Церкви, родинні взаємини великокняжої родини з династіями Захід. Европи, Фльорентійська Унія та оживлена знову діяльність київських митрополитів і цілої об'єднаної (уніятської) церкви по Соборі в Бересті — об'єднали Україну багатьома нитками із Заходом Ще в XVII ст. поширювалися католицькі впливи на всі східні церкви за посередництвом православної Академії в Києві.»

І саме Митр. Кир Андрей був перший, який в Берестейській Унії добачив єдність християнської віри в Україні. «Його великий, творчий ум зрозумів всю суть Унії і її вагу для українського народу: або ми є великі й незалежні, з власним духовим обличчям у найважнішій ділянці нашої духовости — релігійній, або ми йдемо тільки в хвості наших сусідів зі Сходу й Заходу. Або ми визначаємося своїм релігійним світоглядом і своєю церковною ідеологією, або ми лиш оглядаємося і орієнтуємося то на Польщу то на Росію. Або ми під церковним оглядом, хоч і східні, звернені лицем до Заходу і його культури та задержуємо свою духову незалежність, або ми дальше несемо на собі духовий тягар «православної» Москви, що нас до землі придавлює».

Не що інше, на думку Митр. Кир Андрея, а Берестейська Унія надала українському православію його справжнє обличчя, і саме тому як Москва, так і Польща бояться панічно Унії і, де тільки можуть, зогиджують Унію. Впродовж цілої історії Української Церкви, наші «сусіди» із римокатолицизмом (в Росії), чи не-з'єдиненим православієм (в Польщі), але не могли стерпіти українців-«уніятів», бо це українське історичне християнство, яке нас робить вповні духово незалежними від наших сусідів, і що більше [8]), Унія, тобто поєднання обох церков, Східної і Західної, це українське історичне післанництво, це наш месіянізм, це те величне завдання, що його супроти історії має виконати Український нарід. Не Москві й не Польщі доручила історія це велике і вагітне у своїх наслідках діло, а тільки Україні.

І йдучи слідом нашого великого церковного філософа архиеп. Мелетія Смотрицького, полум'яного полеміста із XVII ст., Митр. Кир Андрей стоїть на становищі, що «нас ділять і роз'єднують не якісь особисті справи, але суперечності між Греками і Латинянами» [9]). Непорозуміння між обома українськими церквами внесли фальшиві вчителі, вони підступно поширювали роздор між однією і другою церквами, роз'ятрували — й скажім собі щиро, роз'ятрують до сьогодні — проти себе уми, щоб не допустити до основи Української Держави, духової підстави її — єдности християнської віри в

Україні. Бо з хвилиною цієї єдности перестає існувати т. зв. місія латино-християнства на Сході, що її собі узурпувала Польща, а Київ — як центрі східнього Християнства, об'єднаного із Заходом знову відживає у своїй славі, а Москва відходить в тінь.

І коли 24 роки тому ця концепція Митр. Кир Андрея здавалася цілком абстрактною, сьогодні, в обличчі II Ватиканського Собору, вона стає дійсністю. Немає сумніву, що ці самі перешкоди, які існували в минулому, не тільки що не втратили на силі, але може ще навіть збільшилися, бо до них долучилися і політичні моменти. Але коли сьогодні, після поїздки Папи Павла VI до Індії, атмосфера примирення уже набирає ґльобального характеру, ми Українці, в цьому ювілейному році 100-річчя народин нашого Апостола єдности християнської віри в Україні, Слуги Божого Митрополита Кир Андрея, повинні піти слідом його концепції, щоб, розбудовуючи власну, окремішню духово-релігійну структуру народу, дати тверду, незрушиму основу українській національно-державній ідеї.

---

1) Лужницький, «Українська Церква між Сходом і Заходом», накладом СУК «Провидіння», Філядельфія, 1954, стор. 532.

2) Мгр. М. Хом'як, Історична постать. «Про Великого Митрополита Андрея», Йорктон, Саск., 1961, стор. 21-23.

3) Проф. Вол. Дорошенко, Митрополит А. Шептицький і об'єднання церков, «Про великого Митрополита Андрея», я. в. стор. 57-63.

4) Дорошенко, я. в. стор. 59.

5) Дмитро Дорошенко, «Православна церква в минулому й сучасному житті українського народу», Берлін Г. Б. 1940, стор. 33.

..6) Ukraine und die Kirchliche Union, Berln 192т, стор. 8-9. М-р М. Хом'як, як в. стор. 23.

7) о. ред. П. Хомин, Митр. Шептицький — ідеолог та учитель народу, «Про великого Митрополита Андрея», я. в. стор. 99.

8) о. Хомин, я. в. стор. 99.

9) М. Хом'як, я. в. стор. 22. Лужницький я. в. стор. 346-347.

Майор інж. Юрій Артюшенко

ПЕРЕД СВІТОВИМ КОНГРЕСОМ УКРАЇНСЬКИХ ВЕТЕРАНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1. Узгіднення військових концепцій

На сторінках преси Українські Ветеранські Організації вітають прагнення Українського Вояцтва до світового об'єднання.

Говориться про Світовий Конґрес Українських Ветеранських Організацій. Цей Конґрес, поруч запланованого раніше Світового Конґресу Українців у вільному світі буде найважливішою подією в нашому житті.

У зв'язку з цим Конґресом наші Ветеранські Організації починають застановлятися над проблемами взаємопов'язання між Ветеранськими Організаціями та розподілу ролі на внутрішніх і зовнішніх відтинках ветеранського фронту.

Керуючі Органи Союзу Українських Ветеранів, до яких належить автор цих рядків, також порушують у відповіднім листі до вищих військових чинників і організацій ряд проблєм, що на їх думку можуть виникнути, якщо не на пленумі Конґресу, то на його комісіях. Та не тільки організації, але й поодинокі ветерани (в тім і автор цих рядків, який і ділиться тут ними з читачами) мають свої думки, що в'яжуться безпосередньо чи посередньо з цим Конґресом.

Ми не будемо тут говорити про справу підготовки Світового Конґресу Ветеранських Організацій, як і про програму, а застановимося над проблемою взаємопов'язання військової концепції Ветеранських Організацій етнічних груп у державах вільного світу та військової концепції Ветеранських Організацій української державно-діючої еміґрації в чужині. (В дечім воно аналогічне з концепціями українського політичного життя).

З браку згори опрацьованого взаємопов'язання між цими двома концепціями, в минулому були деякі непорозуміння, що тривають і до наших днів.

Вважаємо, що на Конґресі повинні бути обговорені (не на пленумі, то на комісіях) обидві ці концепції, бо завдяки їх гармонійному вземопов'язанню уникнемо повторення помилок минулого.

Мусимо користати з досвіду тих, які клали основи під власні реґулярні збройні сили Української Держави в нашу добу.

Полковник В. Кедровський — член Українського Військового Генерального Комітету — пише про організацію українських військових частин в 1917 році так: «Директива — переводити українізацію армії, не порушуючи боєздатности фронту, була подиктована тим, що проти Укра-

їни стояли австро-угорські та німецькі війська, які, в разі перемоги над російською армією, окупували б перш за все Україну, й не відомо, як імперська Австрія та Німеччина поставилися б до створення української держави і що вони принесли б в Україну. Ця директива тяжіла багато над працею Українського Військового Комітету й не давала йому змоги провадити українізацію армії навіть за ціну розвалу російської армії на противорожих фронтах Для українських діячів тієї доби було ясно, що в разі перемоги реакційних сил центральних держав і окупації ними України, всі соціяльні революційні здобутки українського народу будуть знищені й годі було сподіватися, щоб селянські маси здобули землю й політичну волю, яку їм обіцяла дати революція. Спочатку за землю і волю піднялися до боротьби українські маси, а щоб забезпечити це, вони об'єдналися до боротьби за власну Українську Державу. Це всі ми мусимо пам'ятати, коли аналізуємо дії Української Центральної Ради та Військового Генерального Комітету в часи революції 1917 року.» («За Державність», збірник 10, 1964).

Про це саме нераз згадував у своїх статтях і спогадах автор цих рядків, який зформувавши, революційним порядком, першу українську сотню в Житомирі, примушений був з тих же самих причин виїхати з цією сотнею в кінці травня 1917 року на фронт, з другого боку якого були Українські Січові Стрільці і Союз Визволення України.

І досвід з останньої світової війни вчить нас, що українські формації (та ще й переважно з чужим командним складом, не пов'язаним з українським державним центром) без згоди верховного командування і влади держави, до складу армії якої вони входять, не можуть стати символом власних, у повнім розумінні того слова, українських збройних сил — власної реґулярної армії — законно повновартісної й законно рівнорядної з арміями суверенних держав світу, що мала б значення при вирішенні української проблеми на міжнародньому форумі.

Не можемо багато сподіватися, щоб і в майбутньому українські формації в чужих арміях стали власнопідметними українськими збройними одиницями (не говоримо вже арміями!). Тому щоб не робити помилок, учімся на попередньому досвіді.

На нашу думку, до атомової війни в світових маштабах не прийде, та така війна для нас і не бажана, бо в ній згинули б також мільйони українців. Та й взагалі на третю світову війну ми багато не покладаймося. Ми, на нашу думку, мусимо числити в першу чергу на ті процеси, що відбуваються в Україні, як і на всьому просторі СССР та суміжних державах.

Нашим завданням мусить бути — унапрямлювати ті процеси в революційно- визвольне річище та синтезувати ідеї тих народів, що лежать на захід і на схід від України в одну визвольно-революційну концепцію.

Поруч з цим, ми повинні прямувати до національного пробудження та включення в ті процеси етнічних груп поневолених Москвою народів по цілій РФССР, а зокрема в азійській її частині, де: «Українці — це єдині европейці в Азії», як пише Люїджі Бардзіні, італійський журналіст у своїй книжці «Каторга сатани», яку він видав у 1935 році, після поїздки в азійську частину СССР. І справді: духовим містком між всіма поневоленими народами в СССР і волелюбним світом заходу є українці.

Цей духовий зв'язок скріплює своїм перебуванням на заході українська політична еміґрація на чолі з своїм Державним Центром та Армією УНР, — як символами державности української нації та державно-творчої дії..

Міжнародня ситуація вказує на те, що світ стоїть напередодні вибору нових шляхів у боротьбі демократії з комунізмом,народоправства з тоталітаризмом. Та незалежно від того, якими шляхами далі піде ця боротьба, геополітичне положення й роля України в боротьбі світоглядів у міжнародніх маштабах диктує Україні власнопідметну політику на всіх відтинках державно-творчої дії, в тім і на відтинку збройних сил.

Московські кадри, через брак авторитету в Україні правлять у ній насильством. А щоб вдержати український народ від спротиву, страшать його тим, що «буржуазні націоналісти» готуються в складі чужих імперіялістичних армій до нової, подібної, як то було в останній війні, інвазії на Україну. При цьому ніколи не згадують Армію УНР та Український Державний Центр — фальшива вістка про участь якого в Другій світовій війні спричинила чималу деморалізацію в Совєтській армії на початку війни.

Москва боїться навіть подумати про те, що в пам'яті українського народу Армія УНР живе як символ власних збройних сил. І щоб захитати віру українського народу в можливість власнопідметної збройної дії в формі реґулярної армії, вони кричать про «прдажність буржуазних націоналістів чужинцям».

Та підірвати авторитет Армії УНР в українськім народі їм не вдасться,бо з часу бою під Базаром Армія УНР, як така, збройно ніде не виступала, хоч як інституція існує безперервно доте-

пер, бо перед ніяким ворогом вона не скапітулювала, не самоліквідувалась, а її вояцтво офіційно є в безтерміновій відпустці.

Армія УНР чекала й чекає слушного для неї часу сказати своє слово. Якщо ж не доведеться їй це слово сказати через свої старі кадри, то вона скаже його через законних їх переємців з молодшого покоління.

Москва знає, що це слово буде одностайним зривом не тільки всіх українських бойових когорт світу, але й усіх поневолених Москвою народів до збройного чину. Це буде всевизвольний державно-збройний похід усіх поневолених Москвою народів до ідей, які символізує Армія УНР і які були вилонені ще в 1917 році на Конґресі поневолених Москвою народів у Києві.

2. Реалізм, романтизм і символізм

Реалізм як метода пізнання та сприймання життя практично (незалежно від нашого уявлення про буття й існування зовнішнього світу) є панівним в теперішнім світі, і він часто протирічить нашим прагненням до уявного досконалішого образу, ніж він є в дійсності.

У нашому житті часто можна почути заперечення додатніх впливів романтики і що національно-творчі дії, державні зриви, а то навіть геройські подвиги зроджуються не під впливом романтики, але з холодного розсудку.

Ми ж твердимо, що всі наші високі пориви зроджуються не з холодних розумувань, але в нашій підсвідомості заглиблених і в нашій уяві вимріяних ідеалів. Не заперечуємо, що суворість обов'язку і практичність в життьових змаганнях та в здійсненні ідеалів потребують холодного розсудку, але усвідомлення цього приходить щойно пізніше.

В українській історії національна містика і романтика та національно-військові традиції, традиції козацької нації, були тою рушійною силою, що зберегли український нарід від утрати національної самобутности:

«Св. апостол Андрій, перший архиепископ Константинопольський, патріярх Вселенський і апостол Український; на Київських горах стояли ноги його, й очі його Україну бачили, а уста благословляли, і насіння віри він у нас посадив. Воістину Україна нічим не менша від інших східніх народів, бо і в ній проповідував апостол». — говориться в постановах Київського Собору Української Православної Церкви в 1621 році в Києві.

«Ми походимо од оних древніх Русов, предків наших, які за предводительством короля О д о н а ц е р а року 470 Рим взяли...» — заявляє українська делеґація в 1429 році князеві Вітовтові, як то подає літопис Биковця. Таксамо і в літописі С. Величка про короля Одонацера пишеться так' «Наші предки Русичі в п'ятому столітті під проводом короля Одонацера не лише перемогли численніші за них римські леґіони, але й самий Рим здобули та 14 років панували в тій столиці світу.» Як теж і в універсалі гетьмана Богдана Хмельницького з 1648 року говориться про: «...Предків наших Русів з Руґії од Помор'я Балтицького, якими за предводительством короля Одонацера року по Рождестві Господнім 470 Рим був взятий і 14 літ овладаемий.»

І в наш час під повівом тої ж історичної романтики, під впливом «Історії Русов», «Козацьких літописів», «Кобзаря» і живих ще в народі традицій Козацької Держави, українська військова молодь клала основи під власну реґулярну Армію УНР, в складі якої пізніше вже пізнавала наявну історичну дійсність і набирала свідомости реальних українських державно-політичних і національно-соціяльних вимог в практичнім державнім будівництві та в боротьбі з ворогом. До усвідомлення цих реальних вимог та до піднесення нашої державної зрілости ми й дальше прямуємо, черпаючи духові сили в нашій історичній романтиці.

І одною з таких реальних вимог сьогоднішнього українського життя є усвідомлення ролі й значення Армії УНР як інституції — державного атрибуту, як символа законно-державної повновартости і рівнорядности українських збройних сил із збройними силами суверенних держав світу.

Усвідомлення цього повинно відбуватися не тільки серед нас, вояцтва Армії УНР, але й серед вояків молодших поколінь, які повинні готуватися перебрати в свої руки усі наші державні атрибути.

Тож Армія УНР є символом найвищого втілення української національно-військової ідеї, ідеї Козацької Нації, в найдосконаліших формах нашого часу, в формах, що їх леліяли в мріях полягли лицарі соток українських поколінь і за якими так тужить український народ на своїй землі. Армія УНР є символом, який не можна ні збагнути розумом, ні порівняти з чимсь тим. що є збудоване на розумуванні, але він діє і формує всенаціонально-державну думку в усьому нашому народі — в Україні і на чужині.

Над цим усим, на нашу думку, повинен застановитися в першу чергу Світовий Конґрес Українських Ветеранських Організацій.

Дм. Андрієвський

ТРИ ВЕЛЕТНІ

(Розважання)

«От де, люди, наша слава, слава України»
Т. Шевченко

Рік 1964 пов'язаний з трьома велетенськими постатями українського мистецтва, українського національного життя. В цім році сповнилося 150 років від народження Т. Шевченка. На цей рік припадає 70-ліття народження О. Довженка. Врешті цього року вмер О. Архипенко. Всі три були виявом українського національного ґенія. Вони записали нові сторінки в життя і творчість українського народу. Вони ж зробили великий вклад в світову культуру і позначили в ній ім'я України письменами, які ніколи не затруться.

В особистості кожного з тих великих українців чутно зерно геніяльности. Але що то є «геніяльність»? Для означення того явища людської духової природи не досить сказати, що геніяльність є вищим ступенем талановитости, здібности, творчости. Таке кількісне визначення не вичерпує справи. Геній відкриває нові світи, чи скорше нові аспекти життя. Геній все є новотвором. В ділянці культури, духового життя він творить нові вартості, дає нові форми вияву їх. Він надихає давніші вартості новим життям, запліднює життя новими можливостями, створює нові відправні точки для дальшого розвою людського духу. Чи не так було з кожним із трьох великих українців, що ми їх назвали вище?

Шевченко увійшов в українську літературу як співець долі і недолі України. Він перебрав від свого народу те, що в українській мові укладається у вираз «слава», себто все те життєрадісне, динамічне, конструктивне, чим визначається життя і сама природа української людини. Але крім того, він гостро відчув у минулім і в сучаснім України момент трагічного і віддав його в своїх поетичних творах, а також у життьовій поставі. Чи ж не є драмою той факт, що український народ за час свого існування завжди мусів боротись за свободу, і тим не менш велику частину свого історичного життя перебув в умовах поневолення? І особиста доля поета ніби повторила драму його народу.

Шевченко глибоко болів минулим України і чинно боровся проти закабалення її в сучаснім. Піднявши бунт проти кріпацтва, проти відібрання українському народові національної свободи, він жертвував ради Батьківщини цілим собою. Бувши, безумовно, людиною релігійною, він готов був «проклянути святого Бога і тим погубити свою душу» за заподіяну кривду «убогій Україні». Більшої жертви людина не може принести. І образ Прометея є найправдивішим символом моральної постаті нашого поета. І в тім факті, що Шевченко виніс драму українського народу перед людським форумом в часи буколічної літератури в Україні є велике новаторство його.

А одночасно Шевченко був безперечно традиціоналістом. Він глибоко корінням сидів в національнім ґрунті. Уродившись кріпаком, він був соціяльно пов'язаний з закріпаченим українським селянством. Він оспівував боротьбу його проти польських панів в минулому і проти московських поміщиків, як також проти українських «полупанків». І тут Шевченко ніби продовжує палку полеміку Вишенського, який також виступав дуже гостро проти своїх і чужих «шафранників» та за визволення з соціяльної неволі українського селянства. А водно Шевченко нав'язується до народньої мудрости, яка зложилась впродовж довгих століть духового життя українського народу. На тій точці Шевченко зустрічається з «старичком» Сковородою, який також немало почерпнув з тої мудрости, а рівночасно доповнив її здобутками тогочасної европейської культури, проповідуючи свою життьову філософію не лише серед вищої кляси, але й серед народньої маси в Україні XVIII ст. Такі є джерела Шевченківського гуманізму.

Був Шевченко традиціоналістом ще й тим, що він використав мову і пісню українського народу як засоби літературного вислову і тим, що він підніс їх на високий рівень, став він одночасно і новатором. Щоправда, ще перед ним Котляревський, Квітка й одночасно з ним М. Вовчок та інші немало зробили для регабілітації «мужицької мови» і надання їй якостей літерантурного вислову. Однак поезії Шевченка стали рішальним етапом в тій еволюції. А зрештою, мабуть, ніхто перед Шевченком в такій мірі не наслідував поетику української народньої пісні, як він.

Шевченко дав незатертий відтиск свого духу,

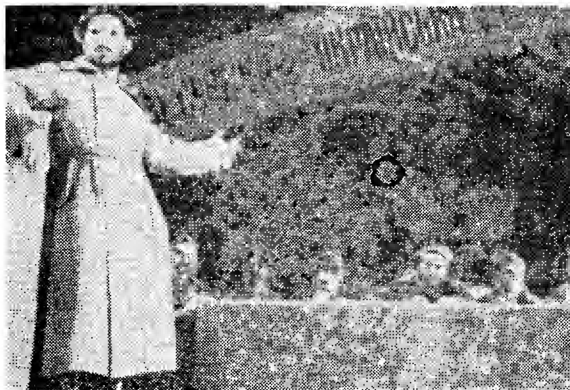
самосвідомості українців, яка по нім набрала нового стилю. Він був тим «вогненим кущем», який позначив глибокий перелім в духовості української нації нових часів. Все, що приходило по нім, несло печать його духу. Так було із Довженком, що народився яких тридцять років по смерті Шевченка. Між ними двома більше духової споріднености як між будь-ким з українців нашої доби. Довженко також вийшов з соціяльних низів, батьки його були неписьменні. Але людина наділена з природи багатьма талантами, він робить враження аристократа духу. Остаточно його ґеній виявився в кінематоґрафічнім мистецтві, як також в літературі, пов'язаній з ним.

О. Довженко в останні дні перед смертю.

Коли Довженко починав життьовий шлях, кінематографія щойно народжувалась. Вона вийшла з театру, але завдяки технічним винаходам вона перенесла драму з сцени на екран. Це нове мистецтво, хоч і як опоріднене з театром, має свої закони. Воно ставить свої вимоги до сценаріїв, відмінні від вимог драматургії. Довженко прийшов до екрану не через сцену, але безпосредньо. Попрацювавши в фільмовій фабриці в Одесі, він став режисером, а також сценаристом, себто автором літературних творів, які він назвав «кіноповістями». Не знаємо точно, що передувало у Довженка, режисер сценаристові, чи навпаки.

Треба читати кіноповісті Довженка, щоб зрозуміти, як стисло, органічно в нім лучиться режисер і літератор і як вони себе взаємно доповнюють. Кіно сильно відбилось на літературній манері письменника, на конструкції і стилі його прозових творів. І тут він є безперечним новатором в українськім письменництві. А тим не менш в його літературних творах, в його вичуванні української дійсности годі не помітити впливів і науки з одного боку Шевченка, а з другого боку — Гоголя, якого не можна відлучити від України, хоч і був російським письменником.

Кадр з фільму «Арсенал»

Новатором був Довженко також і як режисер фільму, внісши в світову кінематоґрафію багато нових вартостей, що зрештою не диво, бож той рід мистецтва щойно творився. В кожному разі міжнародне жюрі в Брюселі р. 1958 включило в число 12 найкращих фільмів, створених до того часу, і «Землю» Довженка. Вплив нашого мистця позначився на тогочаснім кіно у Франції, Англії тощо.

Проза Довженка не є лише літературним матеріялом для кіно, але вона має неабияку вартість як твори письменства так своєю мовою, як і сюжетами та своїм стилем. В них автор виявляє духовість українського народу,

нав'язуючи до його світогляду і світовідчування, виявляючи його збірні поняття як соціяльні, так і національні, висвітлюючи його критерії як моральні і естетичні. Довженкові однаково близькі як сучасність України, так і її минуле, якє він переживає глибоко і сильно. Зрештою у майже всіх його творах дихає старовина. І так в «Поемі про море» чутно ніби плескіт хвиль під ударами весел козацьких байдаків чи турецьких галер.

Позбавлений зі злої волі Сталіна, можности жити і творити в Україні, Довженко, як і Шевченко, перебуваючи на чужині, тужить за рідним краєм, все вертається до українських сюжетів, відтворює в своїх кіноповістях і фільмах українські характери. Його «Зачарована Десна» є справжнім гимном на честь української природи. Приневолений братись до сюжетів з недавнього минулого, з часів боротьби комунізму за опанування України, він і в них віддає українську стихію. Він так глибоко пройнятий тою стихією, що під цим оглядом його можна прирівняти лише до Шевченка. І це робить з його фільмів як «Земля», ба навіть «Щорс» чи «Арсенал» українські фільми не лише формально.

Кадр з фільму «Звенигора»

Переживаючи інтенсивно сучасне і минуле України, Довженко не може відірватись від українськости і в стилі своїх творів. І якщо Шевченко формою своїх поезій наслідував українську народню пісню, то в кіноповістях Довженка дається відчути українську думу. Справді в його творах, які так чи інакше дотикають Запорожжя, ба навіть в інших цілком сучасних, панує здебільша епічний стиль. І оскільки у Шевченка виступає поряд лірики драма, пристрасть і гнів, то у Довженка ніби голос літописця, який зберігає в своїй розповіді рівновагу духа, але далеко не байдужість, лише стриману динаміку.

Отже у Довженка, як і у Шевченка, єднається новаторство з старовиною, як щодо змісту, так і щодо форми. Він зумів використати для своєї творчости нові технічні засоби кінематографії, щоб віддати вічні українські вартості. Його діяльність у ділянці кіно припадає на час, коли фільм був ще «німий». Тому-то в його фільмових творах стільки пластики, якої значно менше в кіно «озвученім». Та поряд пластичної експресії в них багато також ліризму, так притаманного українському мистецтву. Ці вартости виніс він перед світовий форум і ними полонив чужинців.

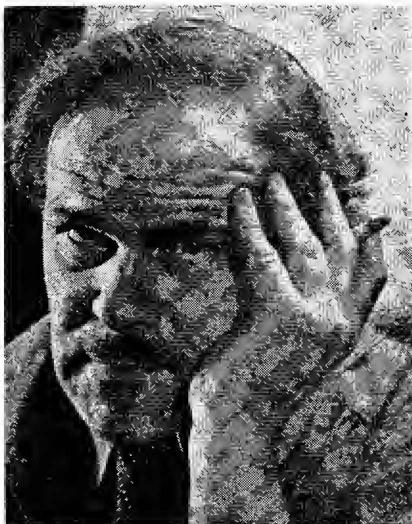
Нарешті Архипенко. Як різьбар він був також новатором. Його часи, початок XX ст. були в світовім мистецтві переломовими. Клясицизм, реалізм, імпресіонізм вичерпали на той час свої можливості мистецького вислову. Імпресіонізм, який намагався схопити відлиски життя в їх натуральності і віддати їх безпосередньо, в значній мірі знецінив вартості композиції твору і дещо здезорганізував форму. І як реакція на це явище з'явилися в пластичнім мистецтві нові течії, які прибрали назву конструктивізму, кубізму тощо. Одним з промоторів їх був наш Архипенко, що прибув ще молодим до Парижа і тут закінчив свою мистецьку освіту в 20-тих роках.

Очевидно, від того часу Архипенко перейшов не один етап і зазнав не одну зміну на своїм творчім шляху, але він лишився сам собою чи то в Европі, чи в Америці, куди він врешті переїхав і де він перебув більшу частину свого життя. Він ніколи не перестав бути «організатором» матерії в розв'язуванні різьбарських проблем. Він підкорював ту сліпу, німу і мертву матерію своїм естетичним канонам. В своїй мистецькій творчості він створив свій окремий світ пластичних форм і естетичних емоцій. В його творах бринить патос будівника, творця його власного світу. При тому він послуговувався реальними формами, як от формами людського тіла, але ніколи не став невільником їх, бо не був ні реалістом, а тим більше натуралістом.

Архипенко не мав до чого нав'язуватись в українській традиції пластичного мистецтва в такій мірі, як Шевченко та Довженко в ділянці словесности. Однак щодо стилю, то і в нього слідно той ліризм, так притаманний двом першим. Це чи не найкраще помітно в співучій лінії жіночих торсів, яких так багато він створив і які нам, українцям, найбільш мабуть промовляють до душі. Проте Архипенко почерпнув дещо з хоч невеликої різьбарської спадщини наших предків. В його брилах каменю можна і треба вичувати форми і експресію кам'яних «баб», що ними пишалися наші степи ще з скитських часів. В них ледве зарисовується людська подоба і тим вони нагадують твори Архи-

пенка, в яких є лише натяки на форми жіночого тіла. Не є виключеним, що ті «баби» походять ще з давніших часів Трипільської культури, що зродилась в ту саме добу, як і єгипетські сфінкси. Так чи інакше, хто мав нагоду оглядати виставку Архипенка в Мюнхені, той не міг не відчути, що його світ своїми формами і емоціями є інший, як світ поза мурами виставової залі.

Отже Архипенко, як і два інші українські велетні, органічно пов'язаний з народом, до якого він належав, ба навіть пов'язаний з землею, на якій той народ зродився, чи на якій він осів і яка з часом стала українською. А оскільки наш різьбар фактично творив поза межами свого краю, на чужині і оскільки він ще в більшій мірі як Довженко та Шевченко здобув собі славу між чужинцями, його творчість висуває ще один момент, який стосується проблеми геніяльности, а саме — момент універсального. Справді універсальність себто вага і приступність для цілого людства певних вартостей є незаперечною притаманністю геніяльних творів.

О. Архипенко

Нині, в час святкування 150-ліття народження Шевченка в цілім світі, питання універсальности його творів є предметом багатьох дослідів і святочних промов. Ту універсальність добачають свої і чужі в голошенні нашим національним пророком гасел свободи, людської гідности, що за них боряться всі народи, ціле людство. Та тим формальним моментом справи не вичерпується, бож поза ним лишається мистецька форма вислову їх та морально-психологічний ефект. Універсальність вартостей створених нашими трьома велетнями, полягає, мабуть, в їх стислім зв'язку з живим життям, в чуттєвім змісті їх та в стилі вислову їх словом, на екрані чи в камені. Пластична форма в мистецтві більш приступна для чужинців, тому Довженко і Архипенко відразу знайшли зрозуміння в цілому світі. Натомість Шевченко доперва тепер дістає доступ до свідомости чужинців і, так би мовити, переходить іспит універсальности.

Творчі індивідуальності наших великих мистців ніби набувають нового звучання, коли чужинці оцінюють їхні естетичні вартості, коли їх світ емоцій викликає відгук поза нашою спільнотою. Однак, дістаючи признання зовнішнього світу, наші мистці не перестають становити особливу вартість як національні характери. Зовсім навпаки. Адже творцями і носіями універсальних вартостей можуть бути лише розвинені спільноти як також виразні особистості. Тому власне давні народи є найбільш багаті на геніїв універсального значення. А одночасно генії найповніше виявляють характери і прикмети народів, з яких вони вийшли. Так ніби національна специфіка робить геніїв універсальними. Національність і універсальність не лише себе не виключають, але взаємно себе доповняють і підсилюють.

Проф. д-р Петро Стерчо

БОРОТЬБА З НУЖДОЮ В ЗДА

Для постороннього глядача цікаво завважити, що в найбагатшій країні світу — ЗДА — чи не найбільше в світі говориться про боротьбу з матеріяльною нуждою, що існує серед частини населення в цій багатющій країні. Президент Линдон Б. Джансон запропонував а Конґрес окремим законом установив програму боротьби з нуждою в ЗДА, а навіть створено спеціяльну урядову інституцію для впровадження цієї програми в життя. Виринає питання: чи тут, в ЗДА, існує пропорційно найбільша нужда у світі? Чи в країнах, що в них говориться менше про боротьбу з нуждою, насправді вона існує в меншій мірі, як у ЗДА? І, вкінці, що таке матеріяльна нужда?

Загально кажучи, нужда — це релятивне поняття. Те, що видається нуждою в одній частині ЗДА, не мусить нею видаватися в іншій частині; те, що видається великою нуждою в ЗДА, зовсім не є нуждою в Англії чи СССР, не

говорячи вже про економічно недорозвинені країни Азії, Африки та Південної Америки. Те, що могло вважатися добробутом в ЗДА перед п'ятдесят років тому, вважається нуждою тут в сучасну пору. Таксамо те, що на погляд одної особи є добробутом, інша особа вважає це нуждою. Отже, здефініювати поняття нужди не зовсім проста справа.

Економічна Рада Президента ЗДА, що на її чолі донедавна був д-р Валтер Геллер, професор економії міннесотського університету, прийняла в основу визначення поняття матеріяльної нужди річний дохід родини чи самітньої одиниці. Згідно з цим, кожна родина в ЗДА, яка пересічно складається з 3-ох або 4-ох осіб і по заплаченні всіх податків має річний дохід у висоті трьох тисяч долярів або менше, живе в матеріяльній нужді. Так само в цьому розумінні кожна неодружена одиниця з річним доходом півтора тисячі дол. або менше, живе в нужді. На основі такого визначення поняття нужди, біля одної п'ятини всього населення ЗДА, тобто біля 34 мільйонів осіб, живе в нужді. Як бачимо, урядові кола ЗДА ставлять досить високий рівень життєвого стандарту родини, щоб її не включити до матеріяльно нужденної.

Для кращого зрозуміння релятивности поняття нужди в ЗДА, придивімся до деяких економічних даних в інших країнах світу. В основу нашого порівняння візьмім пересічний дохід 1959 року на особу в деяких країнах світу в долярах: у ЗДА — 2.200, в Канаді — 1.600, в Новій Зеляндії та Швайцарії — 1.300, в Австралії та Швеції — 1.200, в Люксембурґу — 1.100, у Бельгії, Данії, Франції та Великій Брітанії — від 900 до 1.000, в Ісляндії, Норвеґії та Західній Німеччині від 800 — 900, в Чехословаччині й Голляндії від 700 — 800, у Фінляндії, Ізраїлю, **Советському Союзі** та Венесуелі від 600 — 700, в Австрії, Мадярщині й Порто Ріко — від 500 — 600, в Арґентіні, Ірляндії, Італії, **Польщі**, Уруґваю від 400 — 500, в Чіле, Кубі, Ямайці, Ливані, Панамі, Еспанії та Південній Африці — від 300 — 400, в Альжирі, Колюмбії, Домініканській Республіці, Греції, **Японії,** Мехіко, Портуґалії, **Румунії** та Югославії — від 200 - 300, у Бразілії, Цейлоні, Еквадорі, Ґані, Ґватемалі, Гондурасі, Параґваю, Філіпінах, Південній Кореї, Тунісі, Туреччині й Об'єднаній Арабській Республіці — від 100 — 200, а ось у всіх слідуючих країнах пересічний річний дохід на особу припадає нижче одної сотки долярів — в Болівії, Бурмі, Конґо, Етіопії, Індії, Кенії, Ніґерії, Пакістані і ін. Подані тут цифри вимагають пояснення! Це ж бо пересічний валовий дохід на особу. Взявши на увагу **нерівність** розподілу національного доходу в усіх цих країнах, де існують малі групи дуже багатих людей поруч дуже збідованих широких народніх мас, стане ясно, що в цих країнах існує більша нужда як у ЗДА. Ось, наприклад, у Болівії пересічний річний дохід виносить всього 67 долярів! Сьогодні дуже важко уявити собі пересічному американцеві, як можна вижити за 67 долярів впродовж цілого року. Але... люди живуть!

Як виходить із вище наведених даних, пересічний дохід на особу в ЗДА, є щонайменше два рази такий, як в Англії, щонайменше три рази більший, ніж в СССР, чотири рази більший, як у Польщі, сім разів більший, як у Румунії, вдесятеро більший, ніж у Бразілії. А все ж таки, навіть пересічний американець уважає, що подекуди у ЗДА нужда таки існує, бо є чимало родин, яких річний дохід далеко менший від пересічного доходу американської родини, що в сучасну пору вважається кругло 7.000 долярів на рік. Крім того, існування багатших усвідомлює бідніших у тому, що вони таки є біднішими, отже економічно перівними.

Які об'єктивні причини ведуть до економічної нерівности у ЗДА? Насамперед треба ствердити, що люди обдаровані природою нерівними здібностями, розумом і природним хистом до виконування певних функцій; існують значні різниці в рівні освіти й фахового вишколу, до чого в деякій мірі спричинюється нерівність маєткового стану. Чи не до найважливіших об'єктивних причин нерівности доходів і заробітків є такі особисті нещастя, як затяжна хвороба, каліцтво, смерть голови родини, затяжне безробіття і т. п. Соціяльне законодавство в ЗДА вже намагається бодай у деякій мірі допомогти потребуючим в наслідок безробіття, осиротіння, затяжної хвороби голови родини і т. п. Рівно ж законом встановлена мінімальна заробітна платня у висоті 1.25 дол. на годину допомагає вирівнювати надто драстичні різниці в заробітках.

Але в останніх двох десятиріччях завважено в ЗДА ряд нових причин нерівности в розподілі національного доходу. У минулому життьовий стандарт родини у великій мірі залежав від рівня знання, фахового вишколу, працьовитости, мудрости одиниці і т. п. Застосовуючи ці якості у використовуванні природних багатств лісу, поля, рік і т. п. людина забезпечувала собі рівень життьового стандарту залежно від рівня своєї продуктивности. Але індустріяльна революція створила нові господарські обставини. Із збільшенням фабричної продукції також збільшено взаємну залежність людей, а враз із тим і зріст великих міст із їхніми труднощами.

Виробляючи на ринок, люди стали бути залежними від багатьох ринкових факторів. Із щораз більшим розвитком техніки розвинено щораз більші продукційні спроможності власників засобів продукції. Це створило своєрідний парадокс. Тоді як машина у великій мірі звільнила людину від виконування важкої фізичної праці, частинно звільнила вона її від праці взагалі, а цим позбавила її і заробітку. В сучасну пору технічні здобутки випереджують можливість перевишколу робітництва і це дуже часто доводить до безробіття. Отже, ми є свідками нового роду безробіття — безробіття маловишколених людей, а в той сам час існування великої нестачі кваліфікованих працівників у деяких ділянках економії.

Розвиток техніки звільнив також деякі економічні ресурси від ужитку, вживаючи одночасно інші натомість. Це друга причина затяжного безробіття і нерівности заробітків. В останніх двох десятках років завважено послаблення видобутку вугілля, а підвищено нафтову та атомову продукцію. Водночас завважено занепад ужитку залізниць, тоді як колосально підвищено продукцію особових і тягарових авт, як також літаків. Це тільки для прикладу того, як заходять зміни у наголошуванні важливости тієї чи іншої індустрії у певному періоді часу. В тих районах, де занепала колишня цвітуча індустрія, існує тепер затяжне безробіття і економічна нужда Натомість у районах розвитку нового роду індустрії існує великий попит на людську енергію, а з тим і зростає економічний добробут. Це явище типічне тільки для країни такого розміру, як ЗДА, де певні економічні райони віддалені від себе тисячами миль. З огляду на те, що люди обжилися в певному районі й нерадо міняють місце свойого побуту, вони часто терплять від затяжного безробіття. Цього рода безробіття існує серед колишніх вуглекопів Вест Вірджінії, Кентакі й Пеннсильвенії. Тут одинока рада: розвинути в цих районах якусь нову рентабельну індустрію і перевишколити колишніх вуглекопів на фахівців цієї нової індустрії. І це має бути одною з точок програми президента Джансона у боротьбі з нуждою.

Парадоксом у ЗДА є ситуація в хліборобстві. У цій ділянці економіки дуже великий процент родин підпадає під норму нуждарів, згідно з вишевказаним матеріяльним рівнем визначення поняття аужди. В чому тут парадокс? Велика продуктивність доводить до зубожіння хліборобів! Як же ж це так? Великі хліборобські гіганти розвинули надзвичайно швидко колосальну продуктивність нових машин і хліборобських робітників. При порівнюючи малих затратах зусиль вони осягають великої продукції і таким чином в короткому часі подвоєно, а то й потроєно видайність одиниці хліборобських виробничих ресурсів цих великанів. Цим самим постачання хліборобськими продуктами ринку дуже зросло. Однородинні хліборобські господарства не в усьому можуть дотримувати кроку гігантам хліборобським у продуктивності. А тим часом вони безпосередньо падуть жертвою низьких цін на хліборбські продукти через надпродукцію. Тому то в пересічному хліборобська родина у ЗДА має менший ніж наполовину річний дохід від родини індустріяльного району. І тут треба підкреслити, що біля 40% хліборобських родин (із усіх біля п'яти мільйонів хліборобів) в ЗДА зараховується до нуждарів. Як відомо, урядова програма допомоги фармерам існує вже давно, але ця програма фактично допомагала тим, які цієї допомоги потребують найменше. Програма президента Джансона у боротьбі з нуждою концентрує свою увагу на бідних хліборобах.

Життя у великих містах має свої позитиви й негативи. У кожному разі, американські міста заповнені зубожілими районами, в яких тепер живуть переважно негри. Нужда родить нужду, бо зубожілі родини ані не мають змоги висилати своїх дітей до вищих шкіл, ані не мають доступу до певних занять. У цих районах знаходяться не тільки найгірші житлові умови, але й школи, звичайно, там гіршої якости. Крім того низький рівень освіти батьків не допильновує того, щоб їхні діти мали кращу освіту, а тому саме в цих зубожілих районах буває найбільше таких підлітків, що не закінчили середньої школи. Треба пам'ятати, що в сучасну пору найбільшу частину безробітних у ЗДА творить та група дорослих осіб, що не закінчила середньої школи. Тому то одною із точок програми боротьби з нуждою є так усвідомлювати батьків, щоб не допускали до залишення дітьми школи перед її закінченням, як також і перевишкіл молоді без освіти.

Говорячи про освіту, програма боротьби з нуждою передбачає матеріяльну допомогу для університетських студентів, виходячи з заложення, що інвестиція в освіту молодої людини — це найкраща інвестиція. Поруч із цим, ця програма передбачає створення спеціяльного Корпусу Молоді, в якому перевишколюватимуть молодь, що не має практичного фаху, якого вимагає нова технологія. Пам'ятаймо ж бо, що традиційні ремесла вже майже цілковито зникли з запотребування в ЗДА, а це вказує на те, що одиниця щораз більше стає ко-

ліщатком у великій економічній машині і з кожним днем втрачає свою господарську незалежність.

Нужда й безробіття впливають на людину дуже депресивно! Безробітний починає ступнево почуватися непотрібною людиною, втрачає ініціятиву і стає безпорадним. Було б надто великим упрощенням справи твердити, що в ЗДА не працює тільки той, хто не хоче працювати, бож знаємо, що економічна потужність ЗДА в багатьох ділянках використовується далеко не в повній мірі, а все ж ринок часто перенасичений продуктами. Але це інша тема, яка також заслуговує уваги.

Очевидно, кинений тут жмут думок далеко не вичерпує проблеми, з якою варто було б докладніше запізнатися.

Ю. Пундик

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ

Націоналізм як світова проблема

Говорити про націоналізм і захищати ідеї націоналізму сьогодні серед «модерних» і «прогресивних» кіл Заходу — це стягнути на себе обвинувачення у фашизмі, реакціонерстві і політичному дикунстві. Націоналізм, особливо після останньої війни, став рішуче непопулярний і «несальоновий» у західньому світі. Склались на це різні причини. Одні утотожнюють націоналізм з німецьким нацизмом і італійським фашизмом; для них націоналізм — це брутальна філософія расової ненависти до людей інших націй, філософія національного шовінізму й імперіялізму з усіма страхіттями війни як засобу піднесення «величі» нації. Европа 20-го століття пережила аж дві жахливі війни, в яких побоєвища вкрилися мільйонами трупів в ім'я начебто нації, а по суті тільки для вдоволення особистих амбіцій кількох одиниць. Не диво, що для багатьох слово націоналізм викликає в уяві привид повторення страхіть минулих воєн, і вони сподіваються раз на завжди звільнити світ від цих страхіть через проповідування ідей інтернаціоналізму, братерства людської спільноти, не поділеної національними межами.

Для інших втеча від націоналізму означає втечу від суспільної відповідальності. Націоналізм і прив'язання до нації, чи то в усвідомленій формі чи теж як підсвідоме відчуття приналежности до спільноти, накладає на людину співвідповідальність за долю цієї спільноти і зв'язані з цим суспільні обов'язки. Заперечення ж націоналізму дає змогу втекти принаймні морально від цих обов'язків і скритися за ширмою досить загальних кличів відповідальности за людство. Інтернаціоналізм цих людей — це посуті політичний нігілізм і негативізм в ім'я досить примітивних інстинктів вдоволення своїх особистих потреб і служіння особистому Я, відкинувши потреби спільноти.

Велику ролю у витворенні негативного ставлення до націоналізму відіграла і відіграє комуністична пропаганда й марксистські кличі про клясовий характер історії

Вол. Шелест

БУРЕМНА ПОЕЗІЯ ЄВГЕНА МАЛАНЮКА

Євген Маланюк - небуденна постать в українській літературі, бо коли навіть загальним поглядом оглянути його творчий шлях, то побачимо не тільки багатий літературно-поетичний доробок,але й матимемо перед собою постать співтворця цілого періоду в українському еміґраційному письменстві, періоду між двома світовими війнами. Він позначився сильним струмом, спрямованим до переоцінки цінностей, до шукань виходу з своєрідної кризи, яка тяжіла над нашим красним письменством — як виявом нашої духовости й ментальности.

Як поет, Маланюк був одним із перших серед тих українських еміґраційних літераторів, що дали перевагу в своїй тематиці романтичному патосові національної боротьби. Цим відсувалося на задній плян ту мрійливо-сльозоточиву елегійність, яка до того часу переважала в українському письменстві — як традиційна спадщина сентиментального культурного народництва — що своїми засягами не виходила поза межі культурницької автономії вишнево-солов'їної, чумацько-степової селянської України Малоросійського територіяльного значення.

Історія і література вже з давніх давен мали тенденцію розвиватися рівнобіжно. Така, до речі, оправдана тенденція позначилася досить помітним явищем на загальному руслі культурного розвитку серед народів Східньої Европи, з Україною включно. При аналізі останніх років минулого та дотеперішньої тяглости нашого століть, ця тенденція ще виразніше підкреслюється, надто коли приглянутися ближче до того, здається невипадкового поділу: 20-х, 40-х, 60-х рр.

й людських взаємовідносин. Прихильники комунізму на Заході чомусь переочують факт, що і московська і китайська комуністичні партії примушені були в минулому опертися і тепер шукають опертя саме в традиційному націоналізмі московського і китайського народів, при чому цей націоналізм цілком виразно прийняв форми національного шовінізму й расизму на зразок німецького нацизму.

Врешті, безсумнівно велику ролю в негативному ставленні на Заході до модерних націоналістичних рухів відограє політичний консерватизм. Націоналізм, чи то як процес кристалізації етнографічної групи в окрему політичну спільноту, свідому своєї етнічної й духово-культурної окремішности від інших етнографічних груп, чи теж як політичний рух, що змагається за оформлення цієї окремішности в політичний твір - державу, незалежну від політичних впливів інших держав, є революційний, змагається за зміну існуючого суспільно-політичного ладу. Таким був жидівський націоналізм на протязі кількох тисяч років, проповідуючи ідею «вибраности жидівського народу» й «дане Богом» право до Обіцяної Землі. Досить сильні елементи націоналізму можна бачити й у західньо-европейському протестантизмі, який був рухом не тільки за релігійну реформацію, але й за унезалежнення від політичних впливів римських пап. В Англії ще в половині 14 століття виданий був закон, який забороняв папам призначувати осіб на церковні пости в Англії й зніс право відклику до папських судів. Навіть Франція, хоч і не пішла за протестантизмом, то все ж в 1438 р. так званим Буржськими Прагматичними Санкціями знесла папську владу в країні. Революційним був і націоналізм французької Революції, яка дала нову концепцію нації як братерства людей однієї історично-духової спільноти і перетворила лояльність до особи володаря, що дотепер був символом і навіть усіблениям нації за духом відомого вислову Люї XIV «Держава — це я», у лояльність до тієї невидимої духової спільноти-нації. Хвиля революційних зрушень, яка перейшла по Европі в половині 19 століття і найбільше себе виявила у «весні народів» 1848 р., була також інспірована націоналізмом, бож її ідеї політичних реформ в дусі лібералізму були мотивовані не тільки соціяльними міркуваннями, але в першу чергу ідеєю вищости нації-народу над особою володаря. Нація стала найвищою вартістю, якій мусіли підпорядковувати свої інтереси всі її члени включно з володарем.

Завершивши своє визрівання у чітких політичних національно-державних формах, західній націоналізм перетворився з революційного руху в консервативний патріотизм, тобто в ідею збереження й закріплення тих політичних форм національної спільноти, які нація досягла в добі її революційного націоналізму. Тому ніколи й на

Як бачимо, час, в якому відбувалися такі разючі зміни, не дозволяв на якусь встояну атмосферу для формування поглядів, перевиховування поколінь, на практику своєрідних систем, на детальні підсумки, висновки та відповідні заключення. Це, самозрозуміло, приводило до того, що українському народові доводилося часто виступати на кін історичних етапів без відповідних приготувань. Образно кажучи — експромтом. Через це нераз замість чітких рухів мали місце якісь нескоординовані вивихи, що їх відчувалося дошкульно боляче. Отже, так у поспіху, у тривозі доводилося творити власну історію, творити власну літературу.

Заслуга Є. Маланюка — як поета, літературного критика та історика української культури полягає власне в тому, що він уже на перших кроках своєї такої багатогранної творчости вмів передбачувати майбутнє та одночасно схоплювати суттєве значення кожної ситуації, що виникала несподіваною появою з виру нерозберихи тривожних бурлінь. А саме головне, що треба відмітити — це те, що він не розгубився в критичний час крутого повороту дійсности (в наслідок якого опинився на еміґрації) і зразу ж знайшов відповідь на ті питання, які пов'язувалися з українськими проблемами, як на Україні, так і на еміґрації. Це й дозволило йому значно скоротити шлях літературної молодости. Є. Маланюк зразу став зрілим літератором — буревісником своєї епохи. Він почав творити поезію героїки, напруження національних сил, що сприяла духовій мобілізації українства. Його поетичний голос почав дуже скоро вирізнюватися з хору голосів поетів, його сучасників, до тієї міри, що вони почали звертати на нього увагу, як на провідну творчу силу. І дійсно, скоро Маланюк став на чолі «вістниківської фаланги» літераторів.

В оцінці визначних постатей безсумнівно основне значення має міра їхньої популярности серед свого народу. Коли ж це застосувати до постаті Є. Маланнюка, то побачимо, що він, маючи лише 30 років віку, був досить відомий, як поет виразного ідейного спрямування не тільки серед української еміґрації, але й також на Україні.

Наприкінці 30-х рр. у літературних журналах і газетах України навкруги імени Євгена Маланюка розгорнулася

думку не приходить обвинувачувати французів, англійців чи американців у «реакційному націоналізмі», коли вони разом з Де Ґолем говорять про «велич Франції», співають «Британіє володій!», або ставлять свою країну за зразок іншим. Для західнього европейця й американця націоналізм тотожній з націоналістичними рухами сучасного століття, які змагаються за національно-політичне визволення чи то шляхом політичної революції, чи теж через збройну революцію. Як революційні рухи, вони є за зміну існуючого стану річей і через це неминуче стають в колізію з національним консерватизмом старих держав, які прагнуть зберегти «статус кво», щоб цим, мовляв, зберегти мир у світі. Тому ми є свідками парадоксу, що Америка, яка теоретично визнає принцип свободи людини і свободи націй і устами президента Вілсона проголосила принцип самовизначення народів, підтримує здійснення цих принципів тільки там, де це здійснення може пройти без великого порушення «статусу кво», а зате замовчує їх, а то й заперечує їх там (як от у московській імперії), де їх здійснення означало б справжню революцію в традиційних міжнародніх взаємовідносинах

Все ж націоналізм є не тільки фактом, якого нехтувати не сміє ніхто в 20-му столітті, але, як ще кількадесять років тому ствердив Вінстон Черчіл і як підтвердили події останніх кількох десятків років, він є рушійною силою світових подій нашого часу. Джон Стюарт Мілл ще сто років тому ствердив, що конечною передумовою для існування системи свободи є «щоб державні кордони збігалися з кордонами окремих національностей», бо система свободи неможлива в умовах держави, складеної з кількох національностей. Швайцарія є щасливим вийнятком заперечення цього правила; зате вже навіть у модерній історії багатьох навіть і «демократичних» країн бачимо чимало доказів того, як насильне об'єднування різних національних груп в одній державі приводило до обмеження свободи не тільки меншостевих національних груп, але навіть і для пануючої національности, коли політичні проводи перетворювалися в тоталітарні режими, ніби то в ім'я рятування цілости держави.

Націоналізм є рушійною силою духово-культурного розвитку і політичного життя, і проблемою нашого світу не є як цю силу приборкати й зліквідувати, а радше як її спрямувати й використати для розгорнення всієї його енергії для дальшого людського проґресу. На думку Барбари Уорд, страшно було б уявити собі світ «без національних різниць, без різнородностей культур і темпераментів, без можливости контрапункту й гармонії в міжнародньому житті».[1]) На щастя, національні різниці й національні почування настільки сильні, що часом навіть тисячеліття поневолення й чужих асиміляційних намагань неспроможні їх вбити. Клясичний приклад цього дає історія теперішнього Вєт Наму, колишнього Аннамжвава полеміка, яка розпочалася з того, що 1928 р. літературний критик Фелікс Якубовський, читаючи лекцію в Києві на тему «Національне й соціяльне в українській літературі» висловився, що «В Західній Україні є дуже цікавий і талановитий поет Маланюк, учень Донцова». З приводу того вислову Якубовського зав'язалася полеміка в «Літературній Газеті» [1]), «Пролетарській Правді» [2]), «Критиці» [3]). До полеміки включилися також члени харківської організації ВУСПП (Всеукраїнська Спілка Пролетарських Письменників).

Рецензенти Д. Чепурний і В. Гудима, пишучи в «Літературній Газеті» про лекцію Ф. Якубовського, закинули, що Якубовський хвалив Маланюка епітетами «цікавий і талановитий» і не дав при тім Маланюкової соціяльної характеристики. Другим закидом на адресу Якубовського було те, що він дозволив собі сказати: «Це дуже цікаво, що всі найкращі письменники збочують, як от наприклад В. Винниченко, М. Хвильовий».

Після такої рецензії, звичайно, Фелікс Якубовський помістив у «Пролетарській Правді» свою відповідь Д. Чепурному й В. Гудимі, обвинувачуючи їх у непоінформованості, у нетактовності тощо.

В оборону Д. Чепурного і В. Гудими виступили члени харківської організації ВУСПП, які написали групового листа до «Літературної Газети», в якому гостро напали на Якубовського за його байдужість до соціяльних питань, за невиявлення «соціяльної характеристики» Маланюка. З цього виходить, що члени харківської групи ВУСПП також визнавали талановитість та цікаву творчу манеру поета Маланюка. Про це, як видно з їх листа, вони не полемізують. Їм ходить лише про «соціяльну характеристику». Та навіть не про це. Основна причина, що спонукала їх до написання листа, сміємо думати, була сама нагода задемонструвати свою льояльність до більшовицької влади і цим самим заслонитись від ударів офіційної критики, що нею бито членів ВУСПП за їх попередні національні ухили. Зміст листа, що його підписали: Іван Микитенко, І. Ю. Кулик, Михайло Доленго, Антін Шмигельський, Мечислав Гаско, Наталя Забіла, Леонід Первомайський і Антон Дикий — власне підтверджує такі здогади. Ось

ського королівства, яке від 3-го століття перед народженням Христа до 1428 року було під китайським пануванням і не піддалося асиміляційним впливам китайців.

Ті, які бачать в націоналізмі тільки неґативні сторони нездорової міжнародньої ривалізації, яка, мовляв, веде до світових неспокоїв, переочують далеко важливіший його аспект особливо в сучасному етапі людської історії: Намагання зберегти національну окремішність так у духовому, як і політичному відношенні є в сучасну пору найбільшим заборолом проти намагань комунізму накинути світові, як висловився був Джон Стюарт Мілл, сіру «одностайність думання й дії», перетворити світ у керовану з центру комуністичної влади юрбу людських комах, позбавлених індивідуальности і вільного думання. Націоналізм це перенесення в площину міжнародніх взаємин принципів з суспільно-політичної демократії. Демократична система також не є досконала, поскільки вона, визнавши за людиною й окремими людськими групами широкі права індивідуальної свободи, створює передумови до існування внутрішніх суспільних конфліктів, зловживань правом свободи і нездорової конкуренції. А все ж, не дивлячись на ці недоліки демократичної системи, ми її готові захищати перед системами, які мають на меті ліквідувати її недоліки через знесення індивідуальної свободи і встановлення диктатури однієї групи чи однієї людини.

Найбільшою небезпекою перед сучасним світом, а особливо для «старих» західніх націй, є філософія індивідуалістичного нігілізму, яка досить швидко загрожує охопити молодше покоління. Виявляється вона в суспільному неґативізмі, запеpечуванні таких «віджилих», на думку прихильників цієї філософії, вартостей, як любов до нації, віра у вищі суспільні ідеали, у цинізмі до суспільних потреб і в ідеалізації не обмеженої і незв'язаної ніякими суспільними обов'язками особистої свободи. Задоволення особистих інстинктів стає метою життя, богом, «золотим биком», якому поклоняється молоде покоління і якому потурають і старші. Мойсей врятував жидівський нарід від цієї небезпеки духового розкладу своїми десятьма заповідями, «карами Божими» і візією Обіцяної Землі. Після-християнський Рим не видав свого Мойсея і, роз'їджений і ослаблений хворобою духового нігілізму й матеріялізму, упав під навалою східних варварів. Перед сучасним світом стоїть та сама альтернатива: або попасти під панування нових східних варварів з їхньою тоталітарною системою, в якій людина має бути перетворена в бездушне знаряддя виробничих процесів і позбавлена особистої гідности (включно навіть до реґулювання режимом годин зустрічі чоловіка з жінкою, як це діється в комуністичному Китаї), або віднайти візію «Обіцяної Землі», візію призначення нації й обов'язків людини перед нацією й суспільством. Таку візію проуривок їх листа:

«Дозвольте нам висловитися з приводу тих ганебних випадів на адресу нашої спілки, що їх допустився Ф. Якубовський в своїй лекції. Цей «критик» виступає з своїми тупими дотепами на адресу ВУСПП перед непоінформованою авдиторією, певний, мабуть, що його ніхто не почує. Мабуть, з цих самих міркувань цей «сміливий» лектор заявляє в своїх лекціях і такі речі: «дуже цікаво, що всі найкращі письменники збочують, як от В. Винниченко, М. Хвильовий»; далі, що в «Західній Україні» є дуже цікавий і талановитий поет Маланюк, учень Донцова» («Соціяльної характеристики ніякої»), як пишуть у листі до редакції т. т. Д. Чепурний та В. Гудим)» [4]).

Вмішався до полеміки також горезвісний Андрій Хвиля (Мусульбас), який виступив в обороні Фелікса Якубовського, пишучи таке:

«А хто може сказати що Маланюк не є талановитий? В тім-то й справа, що він талановитий. Що ж тут, «не приведи господи», такого страшного? Невже Д. Чепурний В. Гудима такі наївні, що думають, ніби всі наші вороги кривенькі, сліпенькі, маленькі, дурненькі, а розумних і талановитих людей там чорт-ма?

Що ж до соціяльної характеристики Маланюка, то коли навіть припустити що Ф. Якубовський тільки всього й сказав, що то «учень Донцова» — це безумовно дає йому відповідну характеристику»... [5]).

Ці вислови А. Хвилі можна залишити без коментарів. Хібащо здалося б додати, що цей же А. Хвиля згодом перейшов на інші позиції і завдав великої шкоди українській літературі в роки громлення української культури, але й сам був роздавлений тим же тиском, якому попереду допомагав і співдіяв.

Хвиля вважався літературним критиком високої більшовицької ранги і його вислови про Маланюка, як талановитого, поза всяким сумнівом, поета — є яскравим підтвердженням винятковоі творчої індивідуальности Євгена Маланюка. З цього видно, що популярність Маланюка, як талановитого поета була незаперечним фактом, і цього не могли приховати навіть офіційні кола критиків підрадянської України.

Про Є. Маланюка писав також і Володимир Сосюра в своєму вірші:

«Шановний пане Маланюче,
Ми ще зустрінемось в бою»..

Ці слова Сосюри були зумовлені може не так ворожим наставленням Сосюри до Маланюка, як скорше також лише зручною нагодою для своєї самореґабілітації перед владою. Нам відомо ж, що Сосюра, як і Маланюк, починав свій вихід у поезію з однієї

бував дати американцям Джан Кеннеді, закликаючи їх не питати, що нація має їм дати, а питати, що вони можуть зробити для нації. Таку візію дає націоналізм, зобов'язуючи людину працювати для нації й усвідомити свої обов'язки перед нею та поставити інтереси нації вище особистих вузьких інтересів.

Історичне коріння українського націоналізму

Український націоналізм треба розглядати в двох аспектах: 1) як процес самоусвідомлення національної окремішности від інших етнографічних груп-націй і 2) як ідеологічний і політично - програмовий рух з чітко виробленою програмою мобілізації національних сил до боротьби за визволення, закріплення і розбудови української держави та впорядкування людських взаємовідносин в цій майбутній державі українського народу.

В першому, згаданому вгорі, аспекті, український націоналізм не є новим явищем, інспірованим, як це суґерують вороги українських національних аспірацій, зовнішніми силами. Елементи свідомости української національної окремішности помітні вже в 11-12 столітті, от хоч би у відомому епосі того часу «Пісні про Ігорів похід». Ця свідомість вже цілком виразна і скристалізована в половині 17 століття, особливо під час повстання Богдана Хмельницького, його універсалах і його плянах створення української Козацької Держави аж по ріку Вислу, тобто в межах етнографічного поселення українського народу, та в його відкликах до княжих традицій України, які, як видно, зберігалися в свідомості народу і дали національно-визвольний характер його протипольському повстанню. І Хмельницький і його наслідники цілком виразно розглядали створену Хмельницьким Козацьку Державу як національну державу українського народу і як рівноправного чинника з іншими сусідніми державами у міжнародніх взаємовідносинах. Вимушений військовою конечністю договір Хмельницького про персональний союз з Московщиною в 1654 р. виразно застерігав за Україною національно-державну незалежність, включно навіть з правом незалежних міжнародних дипломатичних зносин.

Повна ліквідація цієї національної незалежности Москвою після поразки союзних шведсько - українських військ Карла XII і Мазепи під Полтавою в 1709 р. і русифікаційні намагання московських окупантів з метою повного знищення свідомости національної окремішности в Україні включно з забороною вживання української мови не зуміли знищити українського націоналізму, про що свідчать чужинці, які в 18 і 19 століттях подорожували по Україні. Один з них, Ґеорґ Коль, писав у 1838 р.: «Прості люди з народу... беруть бандуру й, співаючи, оповідають цілу історію народу, від величі Києва, Чернігова й інших славних міст їхньої батьківщини, про колишніх великих князів, про гетьманів... про їх поневостихії, ім'я якій — національна революція. Та можемо сказати й більше: Сосюра і Маланюк були петлюрівцями. Цього й сам Сосюра не приховує, бож писав:

«І тоді я пішов до Петлюри,
Бо надією серце цвіло.
Скільки нас, ось таких, попід мури
Від червоної кулі лягло!».

Як поет, Маланюк досить жваво реаґував на події, які відбувалися на Україні. «Змобілізований добою» він определив себе на пробоєву стійку, з якої пильно стежив, щоб українська еміґрація не впадала в розпач, щоб не тратила своєї ідейної боєздатности. Для цього він брав до своєї поезії такі теми, які хвилювали, настроювали, кріпили. Його поезія всеціло відповідала тим завданням, які ставилися перед українськими поетами самим життям у ті складні часи неспокійного передгріззя. Ті завдання висловив Маланюк двома рядками свого вірша:

Коли в нації вождя нема,
Тоді вожді її — поети.

Цей високий громадянський мотив Маланюка був подиктований історичним моментом, самою долею українства і давав напрями для логічного думання, для національного стимулювання. Маланюк на зразках кращих творців світового поетичного мистецтва формував своє переконання, що поезія не може стати осторонь від життя народу. Власне в цьому й полягає міра того позитивного, що характеризує Маланюка, як поета буремного часу.

Коли під тиском невідрадних обставин поет П. Тичина пішов по лінії «непротивлення злу», до Тичини звернувся Є. Маланюк із докором:

Раптом... брязнуло враз! І ридально навік розірвалось...
І бездонним проваллям дихнула порожня луна.
... від клярнета твого — пофарбована дудка зосталась
...в окривавлений Жовтень — ясна обернулась Весна.
І по синіх степах дикий вітер повіяв примару.

Творчість, кожна творчість не терпить пут, не терпить наказового спрямування. Кожна творчість завмирає там, де починається нещирість. Яскравим прикладом цього — П. Тичина, який зійшов зі шляху гордих і пішов на поденну працю в найми.

Маланюк залишився вірним ідеї національного відродження і, шукаючи прекрасного в героїці, він став «імператором залізної строфіки», поетом

лення поляками, про повстання проти гнобителів і про з'єднання з москалями... Нарешті приходять ті співаки до змалювання того, як страшно обманула Україну Москва. Коли вони кінчають, самі зітхають і плачуть, сумно стоять довкола них слухачі. Ті сльози, що майже ніколи не всихають, це найкращий доказ сили й живучости національного почування й патріотизму серед українців... Нема сумніву, що коли врешті знов розпадеться велетенське тіло російської імперії, Україна... відірветься від неї і стане незалежна».

Саме з тих народніх низів вийшов і на тих, згадуваних Колем, народніх історичних думах виховався в першій половині 19 століття поет Тарас Шевченко, твори якого стали на протязі 19 століття й в початку 20 століття політичною програмою українського національно-визвольного руху. Оповідаючи про історичне минуле України і про її національне й соціяльне поневолення Московщиною, Шевченкові поезії, під зовсім виразним впливом північно - американської і французької революцій (Шевченків заклик «Вставайте, кайдани порвіте і вражою злою кров'ю волю окропіте» дуже нагадує слова Марсельєзи «хай нечиста кров — наїзників — зросить наші ниви») кличуть до боротьби за національне визволення і за встановлення справедливої соціяльної системи, основаної на гідності людини.

Шевченків «Кобзар» став для українців 19 і початку 20 століття тим, чим була Біблія для жидів під час їхньої 2-тисячлітньої діяспори. Заборонені російською окупаційною владою (сам Шевченко провів останні 13 років свого досить короткого життя у в'язниці й на засланні) твори Шевченка потайки ходили між народом, підтримуючи серед нього національні традиції і свідомість національної окремішности. Не дивно, що коли в 1917 р. під час російської революції українці в російській армії почали організувати окремі українські військові полки, багато з них були названі іменами героїв української козацької доби, згадуваних у творах Шевченка.

Російська революція і розвал російської царської імперії створили для України нагоду завершити її національні прагнення створенням самостійної держави. Відразу після революції, в березні 1917 р. створений був у Києві автономний український уряд, а в січні 1918 р. Україна проголосила незалежність від Росії, яку де юре визнали центральні европейські і деякі позаевропейські держави, а де факто також і держави Антанти. Хоч незалежна демократична Українська Народня Республіка, примушена воювати на кілька фронтів за збереження суверенности її земель, була остаточно завойована російськими комуністами і попала знов у склад відновленої російської імперії як складова частина Совєтського Союзу, то все ж, йдучи на формальні уступки українським національним прагненням, Ленін примушений був визнати піднесеного історіософічного мотиву активного втручання, безкомпромісових домагань права на життя для свого народу.

Поруч мотивів наголошеної твердости зустрічаються в Маланюковій поезії також і чудові відтінки задушевного ліризму, яким дає місце серед суворо - грізних картин. В образну цілість він поєднує, як протиставлення, обриси далеких просторів і шматок рідної землі, яка є для нього найдорожчим раєм.

Що мені телефоти, версалі, експреси?
Нащо грім Аргентін? Чудеса Ніягар? —

Сниться синя Синюха і верби над плесом,
Вольний вітер Херсонщини, вітер-дудар.
Сниться гомін дубів прадідівських та річка,

Бідна хата та тепла долоня сестри...
Тільки б рідного поля зворушлива стрічка,
Тільки б сіра солома прабатьківських стріх!

Кожний образ Маланюкової поезії добре обдуманий. Особливо ж ті образи, що ними підкреслюється рух. Тоді в нього «говорять могили», «співають козацькі вітри», «у літери тайн степовії складаються зорі». Такі метафоричні уособлення явищ надають поетичним малюнкам життєвої чинности і естетичної краси; творять цікаве плетиво художньо - поетичної тканини, як, наприклад, такі рядки:

Лиш чорними очима хитрих вікон
Всміхнуться молодицями хати, —
Лиш, як кріль сон майнуть крилаті вії
І ніч очей з-під п'явок гострих брів, —

І знову — степ. Лиш де-не-де замріє
Архіпелаг поснулих хуторів.

Але Маланюк може й гнівно картати. Особливо тоді, коли мова йде про байдужо - сонні навики малоросійської ментальности:

Десь мудрим сном в архівах спали книги,
Ми ж з них хіба палили цигарки.
Пів-русини, а напів - псченіги, —
І та розслабленість ледача
І серця, й розуму, і рук, —
Безсила насолода плачу
Безсоромно — плебейських мук...

Та в основному Маланюк прихильник і співець титанізму, прихильник грізних, сильних характерів, які здатні протиставитися і перемагати, «пристрастю простір поборювати».

А тут простори краяти нестримно.
Вирізблюючи напрям, як стріла,
Щоб даль знялась ширококрилим гимном..

Або:

Щоб крізь дим і вогонь, мимо скреготу смерти,
Мов по трупах років, перекрочить добу,
Щоб не зрадило серце, щоб віддих упертий
Ще останнім зусиллям вдихнув боротьбу...

конституційну державну окремішність України, а Сталін - домагатися для України місця в Об'єднаних Націях.

Українська національна революція 1917 і 1918 років, якщо не фактична, так принаймні формальна державна окремішність України в сучасну пору перенесли питання українського націоналізму з площини етнографічної в політичну площину. Сьогодні питання вже не в тому, чи українці є окремою нацією, яка має право на власну самостійність і державність, а в тому, як визволити українську націю з під чужого окупаційного режиму. Нехтування національних аспірацій українців і заперечування їм права на державну самостійність, є не тільки порушенням елементарних принципів свободи націй, але й небезпечною помилкою в розв'язці проблеми Східньої Европи. Таку помилку зробила Німеччина двічі в цьому столітті - - раз в 1918 р., підтримуючи федералістичний уряд Скоропадського, і другий раз у 1941 р., намагаючись перетворити Україну в свою колонію. Обидва рази вона зустрілася зі збройним спротивом українців. Є багато доказів на те.

Українська національна революція 1917 р. яка відродила українську національну державність у формі Української Народньої Республіки, була завершенням одного етапу в історії українського націоналізму — кристалізації національного самоусвідомлення й визрівання свідомости мети національних прагнень у формі суверенної національної держави. Програ ж визвольних державницьких змагань зродила новий етап українського націоналізму — появу Українського Націоналістичного Руху як ідеологічно-програмової формації, яка поставила наголос на визволення української нації через духову мобілізацію українського народу до визвольно-революційної боротьби і висунула свою чітку програму політичного устрою майбутньої вільної української держави.

Було б помилкою розглядати цей націоналістичний рух лише як реакцію на воєнну поразку України в 1918-21 роках; ідеологічними корінням він зв'язаний з українськими історичними й духовими традиціями і від самих початків свого організаційного оформлення він цілком виразно відмежовував себе від інших подібних політичних рухів, що з'явилися в Европі в 1920-1930-их роках. А все ж ряд його ідеологічно-програмових концепцій оформилися під впливом досвіду програної війни за державність, хоч би тому, що його первісні творці були учасниками тієї війни і ще довго після упадку української держави продовжували цю війну у партизанських і підпільних частинах. Для них скоро однак стало ясним, що сама військово-підпільна боротьба не вистарчала і що потрібна була широка політична концепція й програма для умасовлення форм спротиву чужій окупації і для перенесення боротьби з вузьких військово-бойових дій на широку площину духово-політичної дії. Ці останні рядки, здається, були програмовим девізом для поетичної групи «вістниківців». Про це свідчить сама дата та зміст. Написані вони 1940 р. під назвою «Доба», а в підзаголовок взято два рядки з вірша О. Ольжича:

«І безумна пустеля надхненним як мати
Смаглі груди розкрила свої».

Тут, у поєднанні Маланюкового і Ольжичевого висловів символічно виявлено палкі бажання звитяжного, нескоримого покоління прямувати, напролом, до мети, не звертаючи уваги на перешкоди («крізь дим і вогонь» «перекрочить добу»). Тут більше думок, як самих слів. Це щось, як слова на дорогу. Дорогу трудну й небезпечну, з крутими поворотами й несподіванками. Тут і бажання сили, і витривалости; тут і пророче передчуття трагічного фатуму, що в погрозі нависає у повітрі згущеної воєнної атмосфери.

І дійсно, тих трагічних наслідків не прийшлося довго чекати: Олену Телігу розстріляло ґестапо в Києві; Ольжич загинув у Саксенгавзені; Ю. Клен помер чужинцем серед народу, з якого походив; Л. Мосендз помер у Швайцарії. Так зупинялися «стопи дзвінкі» поетів, Маланюкових однодумців.

Доба нам обжинки справляє
На наших душах і тілах.

Закінчилася війна і наступив, здавалося б, час спокою. Але спокій той був хворобливий. Табори, політична нерозбериха, і знову переоцінка цінностей, критика минулого і поспішне шукання дороговказів. Власне наступило те, що передбачав поет ще за рік до закінчення війни:

В тім ярмарку все творче гине,
Задушується все живе,
Все вічне робиться хвилинне
Й стає живучим неживе.

Маланюк також робить підсумок перейденого етапу. Зважує обставини, переглядає ідейні вартості свого твор чого спрямування і якось сумно признається: «Час, Господи, на самоту й покору».

І все шукав — але не те, що треба,
Все пізнавав, але недовідоме,
І все стримів, але незрячим серцем
І не зважав, що під зухвалим кроком
Розтоптані лишались пелюстки.
Час, Господи, покори й самоти.

Читаючи ці рядки, просто не віриться, щоб «мобілізований добою» поет так легко почав здавати позиції. Хочеться вірити, що то тільки тимчасове сповільнення темпу, короткий

ком зрозуміло, що першим питанням, яке завдали собі ці бувші учасники української війни за державність і творці націоналістичного руху, як політично-програмової організації, була аналіза недавньої боротьби за державність і причин її невдачі. Ця аналіза привела до таких висновків:

1.) Українська національна революція 1917 р. була стихійним зривом, радше, ніж заздалегідь приготованим і програмово унапрямленим рухом. У кожному подібному стихійному зриві настрої революційних мас є пливкі й політично неоформлені. Тому успіх революції залежить від наявности сильного проводу, який зумів би спрямувати ті гасла в цілеспрямоване русло політичної програми й оформити революційну масу в організовану революційну армію й повести її до чітко визначеної мети за чітким пляном революційної дії. При відсутності такого проводу революція може перетворитися в хаос, а революційна маса готова піти на політичні манівці за найбільш приманливими демагогічними гаслами.

В критичному і сприятливому для української революції періоді 1918 р. коли українські маси чекали на провід, коли сотні тисяч українців зголошувалося з рядів царської армії служити в українській армії і боронити незалежність України, Україні забракло проводу, який зумів би був ці прагнення використати в інтересі української незалежности. Перебуваючи під впливом соціялістичних ідей про інтернаціональний солідаризм робітничих кляс, живучи ілюзіями про природну прихильність пролетаріяту дотепер пануючої нації, Росії, до національних прагнень українського народу і тому вважаючи всякий мілітаризм, в тому числі й український мілітаризм за явище реакційне, український національний провід на протязі критичних дев'яти місяців 1917 року не зумів мілітарно забезпечити здобутків національної революції, а навпаки — ще рішуче виступав проти тих, які почали організувати українські військові частини для оборони національної незалежности України. Коли ж наступ «братнього російського пролетаріяту», очолюваного Леніним, на молоду і безборонну українську державу в січні 1918 року пробудив українських політичних провідників з утопійного сну і провід української визвольної боротьби опинився в руках людей з реалістичною програмою національної дії, велика частина революційного потенціялу, що існував в 1917 р., була вже змарнована, коли революційні маси, під впливом большевицької пропаганди, у міжчасі спрямували свою енергію на самочинну розв'язку соціяльних проблем, на другорядні питання революції і тим вможливили московським большевикам зліквідувати незалежну українську державу. Щоправда, усвідомивши згодом небезпеку від большевицького режиму, ці самі українські маси почали ставити йому збройний опір, але опір цей, не будучи зор-

відпочинок, після якого він знову, із свіжими силами, зватиме людські душі до чергового перегляду ідейних життєтворчих сил, до борні, до радощів, до перемоги. Але ні. Коли ж глиб ше вдумаємося і почнемо розглядати його всю творчість крізь призму подій, то прийдемо до висновку, що так воно й мусить бути, бо людська істота позбавлена права на вічне джерело незмінної енергії, на вічну фізичну молодість. Найкраще про це висловлюється сам Маланюк:

Натягнена струна
Іще тремтить. Та вже сріблятъся скроні
І гасне неповторена весна.

Виглядає ніби тематичне коло замкнулося. Закінчилася доба, яка «змобілізувала» поета Маланюка. Але кінець закінченої доби стає аналогічним початком подібної другої. Отже, бурхлива пристрасть тому й поступається місцем для більш холодних розважань. Іншими словами, наступила «Лірична павза». Ця павза цілком закономірна і оправдана. Поет, як альбатрос, втомлений бурею, шукає місця для приземлення. Та признається, що важко бурхливій натурі звикати до сірих прозаїчних буднів, де як сам висловлюється — «життя веде криву на злих координатах авеню і стрітів». Тому й невипадково Маланюк помістив наприкінці своєї збірки «Поезії», виданої 1954 р., написаного давніше вірша «Альбатрос», де говорить:

Поете! Ти також є князем висоти
І тільки угорі — ти і краса, і сила,
Та на землі, в житті ходить не вмієш ти,
Бо перешкодою — твої великі крила.
Так вип'єм за тверезість і прозор,

А ще більш вимовними рядками закінчується збірка «Поезії»:

За зимний розум і голодне серце.
За логіку, як лік проти музики,
За математику — протиотруту
Від всіх химер.
— За наш останній гарт!

Такі рядки, на перший погляд, віддзеркалюють ніби якийсь неясний меланхолійний настрій, навіяний новорічним келихом. Але для тих, що знають біографію Є. Маланюка, знають, що Маланюк має закінчену інженерну освіту і викладав математику в Реґенсбурзі — ці рядки вірша дають більше до надуми. Поет зрозумів, що в Америці, де стиль життя підпорядкувала собі матеріяльна перевага, поезія може бути лише додатковим «габі». Через це поет піднімає келих «за математику — протиотруту від всіх химер». Ще більш вимовно про це зву

ганізований, був криваво ліквідований. Прогавивши нагоду закріпити свою незалежність у 1917 р., Україна втратила цю незалежність в пізнішій боротьбі.

2) Ефектовність визвольної боротьби України в 1918-21 роках була ослаблена ще й доктринерськими розходженнями між різними політичними партіями щодо другорядних питань соціяльного характеру. Ці розходження, виявились навіть у спробах військових «пучів» інспірованих окремими партіями, розпорошували визвольні зусилля й ослаблювали єдиний національний фронт боротьби проти чужої інвазії.

3. Як з одного боку московська большевицька інвазія виявила для українських політиків фальшивість кличів про міжнародню соціяльну солідарність робітничих мас, так з другого боку ставлення держав Антанти — ЗДА, Англії й Франції — до української визвольної боротьби примусило українських патріотів скептично сприймати всі величні кличі про міжнародну шляхетність і справедливість, як от, наприклад, славні 14 тез Вілсона про право нації на самовизначення. Сам уряд Вілсона відмовився під впливом москвофільських дорадників визнати це право за молодою українською державою, заборонивши навіть продавати ліки для ослабленої хворобами української армії, а в той же час разом з Англією й Францією допомагаючи реакційним російським військам ген. Денікіна в його інвазії на Україну.

(Продовження буде)

чить п'ятирядник вірша «Дні» із найновішої Маланюкової збірки поезій «Серпень», виданої 1964 р.

Ширяла юність орлім клектом
Над широчінню днів,
Аж ось вузький каньон Бродвею.
Де сліпнеш над чужим проєктом
І гасиш жар і гнів.

Ще на початку нашого віку Потебня справедливо зазначив, що поет-лірик навіть тоді коли він пише історію своєї душі, рівнобіжно він пише також й історію свого часу [6]). Цей вислів Потебні знаходить для себе підтвердження в поетичній творчості Євгена Маланюка, яку без перебільшення можемо назвати поетичною історією його чутливої душі і нашої сучасности.

---

[1]) *Літературна Газета, ч. 22(33), 1928 р.*

[2]) *Пролетарська Правда, 19 жовтня 1928 р.*

[3]) *Критика, ч. 11, грудень 1928 р., ст. 20-26. (Стаття Андрія Хвилі, «Нотатки про літературу»).*

[4]) *Критика, 1928, ч. 11, ст. 23.*

[5]) *Там же, ст. 21.*

[6]) *Потебня А., «Из записок по теории словесности», Харків, 1905, ст. 46.*

Євген Онацький

І. УКРАЇНА ОЧИМА ІТАЛІЙСЬКИХ КОРЕСПОНДЕНТІВ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

«Мені тільки жаль, що я вже така стара, що ледве можу рухатися, і що коли ця війна скінчиться, я вже, мабуть, буду на тому світі... Я хотіла б бачити мою Україну вільною, культурною країною, де люди могли б жити по людському, без терору, без зайвих страждань... І саме тому, що година моєї смерти може прийти з одного дня на другий, я хочу прочитати маленькій Емільянці святі поезії нашої землі, хочу звільнити мозок дівчинки від усього того бруду, якого вона набралася за шість років большевицької школи, я хочу, щоб вона була українкою, щоб вона була европейкою, а не варваркою...»

А Емільянка дивиться своїми чорними очима і, як здається, розуміє, що для неї розпочинається нове життя, відкривається новий світ, — може бути, що їй здається, що вона виходить на світ Божий з темного колодязя, може бути, що вона має те саме відчуття, як присуджений до смерти, коли нараз дізнається, що він далі житиме... Вона зворушена. Дві великі сльози течуть по її блідих, мов порцелянових личках...

Тетяна Шевчук

НА ПРОЩУ ДО КИЄВА

(Спомин з подорожі в Україну)

Поворот до готелю з церкви Св. Володимира назавжди остане незабутнім спомином у моїй памяті. Це ж був весняний вечір у Києві, в Україні! — чарівні слова, що тепер стали дійсністю для мене... Розпитавши у прохожих дороги до Хрещатика, я почувалася наче вдома. Вечір був теплий і на Хрещатику ще було чимало прохожих. Гуртки хлопців і дівчат, що верталн домів з вечірньої школи, а може мітинґу, жваво розмовляли між собою. Вони йшли не парами, взявшися за руки, як це часто можна бачити в Америці або інших частинах Европи, але хлопці і дівчата в осібних гуртках. Батьки верталися домів із своїми малятами з гостини чи прогульки, і то тут, то там — самітні чоловіки і жінки.

Я зупинилася при одному з кіосків, де крізь закриті вже вікна можна було оглядати різнородний товар. Мені

А старенька пригадує: «На могилі Шевченка давнього хреста вже немає. Той великий білий хрест відкривав свої руки перед степом, перед русявим морем літнього колосся, перед урочистою тишею білого зимового плаща, що вкривав землю... Цей хрест був ніби полум'ям любови для нас, українців, був символом нашої втраченої свободи, був святим пам'ятником нашого минулого життя, нашої історії... Але його більш немає. Одного дня його забрали...»

Надходила ніч. Цієї ночі треба рушати далі. Але може бути, що ми ще зустрінемося, дорога пані, коли повертатимемось... Може бути, що ми ще зустрінемося... До побачення, люба пані Катю...»

(«Іль Джорнале д'Італія» Рим 7. 11 1941).

В торінській «Ґазетта дель Пополько» з 16 жовтня вмістив допис із Катеринослава Етторе Дольо:

«Я розмовляв, з допомогою перекладача з багатьома втікачами, що повертаються додому. Вони перейняті жахом від усього того, що їм прийшлося пережити. Вони жили так далеко від кордонів, і були так просякнуті пропаґандою про силу совєтського війська, що їм ніколи і в голову не приходила думка про можливість прибуття до них вояків Осі (Берлін-Рим). Проте, ніхто не шкодує совєтської поразки: українці, не вважаючи на примусову й переконливу большевицьку пропаґанду, зберегли своє ясно окреслене національне і мовне обличчя і завжди живі жадання незалежности. Між москалями («русскими») і українцями не має великої приязні. 40 мільйонів українців не могли примиритися з хижою політикою московського уряду; вони бачили себе присудженими до найтяжчих робіт, тим часом, як продукти їх землі мали служити — без помітної винагороди — на втримування десятків мільйонів москалів («русских») і на будування урядом величезних промислових проєктів, звернених переважно на збільшення військової й аґресивної міці Совєтів. «Ми працювали, — кажуть українці, — ми втримували Росію, а русскі нас гнобили і нами помітували...» І дійсно москалі зневажливо звуть українців «хохол», бо мешканці цієї країни мали звичай носити дуже коротко вистрижене волосся з чубом на тім'ї...»

В другому довгому дописі, видрукованому 17 Х. 1941 в торінському «Л' Італіяно» він описав зустріч із українським священиком. Один його приятель, капітан альпійців шляхетної п'ємонської родини, запросив його: «Сьогодні мене запрошено на чашку чаю в одного старого українця, який каже, що він священник. Хочеш піти зі мною?» Е. Дольо радо погодився. Пішов із ними і прапорщик Н., знавець русскої мови і дослідник большевицького руху. Він очевидячки, був перекладачем.

«Іти тепер пити чай в українській родині — значить, що хтось із нас мусить принести чай, другий — цукор, а третій — цигарки, щоб закурити після чаю. У цих бі-

впало в око щось, що виглядало на ґуцульську сопілку... (Я сопілки на очі ніколи не бачила, уявляла, що сопілка, мабуть, так має виглядати).

— «Вибачте, — кажу я до прохожої жінки, — скажіть мені, що це таке — сопілка? — питаю, вказуючи на різьблену річ у вікні.

— «Ні, — каже вона пристаючи: — це таке держальце для парасолі або палки«. А опісля додає з цікавістю: — «По мові пізнаю, що ви з Галичини.

— «Мої батьки були галичани, — кажу я, — але я роджена в Канаді й оце перший раз приїхала в гості на Україну. А ви вже давно живете в Києві?» — питаю і приглядаюся ближче цій незнайомій. Це висока, худорлява жінка з інтеліґентним, але скорботним обличчям.

— Я тут прожила все своє життя... Як же Вам Київ подобається?»

— «Дуже гарний!»

— Він не такий, як був колись,» — каже вона, вказуючи на камениці: — «Все це відбудоване вже після війни, бо старі будинки були зруйновані... Ах, як тут люди страшно терпіли!... — каже вона з болем в голосі і береться відходити.

—«Дозвольте ще одно спитати вас» — спиняю я її: — «Скажіть мені, які тут вигляди на майбутнє?» — питаю я її несміло, бо сама не знаю, як висловити те, що маю на думці.

Вона пристає знову й оглядається. Побачивши, що близько нас нема нікого, каже обережно: — «Якщо я вас розумію... то виглядів ніяких немає. Наші руки зв'язані й осягнути того, що душа бажає — не в людській силі...»

— «А при помочі вищої... Божої сили?»

Вона киває безнадійно головою і каже: — «Бог зробив надто багато помилок в останніх кільканадцятьох роках, щоб можна було дальше вірити в Його всемогучість!»

— «Не Бог, а люди робили помилки!» — кажу я, забуваючи, що я не в Америці, а в УССР: — «Чи ж радилися ми Бога, чи шукали Його помочі й просвітлення, нім бралися до якогось великого діла?»

— Та може воно й правда... Більшість нашої інтеліґенції не вірила в Бога ще перед революцією...» Вона обережно огортає голову шовковим шальком і відходить.

Решту дороги я пройшла в глибокій задумі. Мені пригадалися слова Св.

долах нічого не залишилося. Це вже багато, якщо можуть запалити вогонь і поставити самовар.»

«Старий священник має понад 60 років. Худий на тілі, зі впалими щоками і сухим настирливим кашлем, що виявляють злидні й важку працю. Має родину — жінку і три дочки; найстарша має 20 років і вже мусіла працювати на большевицькій фабриці, а тепер малює на шклі мрійні краєвиди, червоні квіти, блакитні озера і оленів.

Колишній священник приймає нас зі справжньою сердечністю і зараз же запитує, чи правда, що наш капелян завтра правитиме Службу Божу.

— Я відправив свою останню Службу Божу, — каже він нам, — в 1930 році, одинадцять років тому. Я був священником в одному селі на Київщині і до того часу большевики залишали мене в спокою. Але того року відбувся великий судовий процес, що захопив багатьох українців. Московський уряд завважив, що Україна має намір скористати з роблених їй обіцянок відповідної незалежности, і вирішив знищити незалежницький рух, вдаривши по можливо більшому числу українських інтелігентів. Мене не було обвинувачено ні в якому спеціяльному злочині (інакше мене не було б тепер тут, щоб оповісти про мої пригоди), але мені поставили в вину, що був занадто освічений і особливо, що я був українцем і любив Україну, свою батьківщину. Енкавудисти прийшли одної ночі до моєї хати просто нахабно ввірвалися до неї, вимогли від мене, щоб я їм видав мої ризи, подерли їх, перешукали все помешкання, всі шухляди, всі закутки, в шафах, під ліжками, розриваючи матраци, розбиваючи меблі і нарешті мене заарештували. Засудили мене на шість місяців в'язниці, які я відбув у Черкасах, де тоді було розстріляно багато тисяч в'язнів. Коли я вийшов із в'язниці, мені заборонили вертатися в Україну протягом трьох років і вивезли мене в Мінськ».

Священик ще й досі говорив про Мінськ, як про щось жахливе. Страждання тамошнього життя на засланні перевищували страждання в в'язниці. Старий, кволий, він був примушений тяжко працювати чорноробочим, носити каміння та рубати дрова.

— Ти був попом, — казали йому, — проси ж твого Бога, щоб допоміг тобі!

Він уважав себе щасливим, коли нарешті його перевели до іншого відділу, де він мусів... шити чоботи. Але в останніх місяцях його заслання, Дирекція табору примусових робіт мала потребу в писарі, і священника зробили писарем.

— Як же вам там жилося? — запитали священника італійці.

— Це було собаче життя в псячому місці. Нас було приміщено в брудних бараках, повних вошей. Їжі давали зовсім мало, невистачально, і наглядачі поводилися з нами не по людському... А родина тим часом мусіла

Письма, де Бог заповів рятувати від загибелі ціле місто, якщо в ньому знайдеться бодай десять «праведних», тобто духово пробуджених, віруючих людей. Віра та мала б бути не пасивна, оперта на традиційних обрядах, але віра творча, оперта на непохитній свідомості, що ми насправді Божі діти і можемо з Ним, наче батьком, в кожній хвилині скомунікуватися, а його поміч буде моментальна... Чи було в Києві десять таких людей? Я хотіла вірити, що вони там були, але хто вони були, я не мала найменшого поняття. Чи були вони між тими, що помимо урядової нагінки на релігію і переслідування, все ж таки молилися по церквах, утримуючи священиків із своїх малих заробітків? Чи між тими, що молилися десь на самотині?... Чи може між молодшими, що щукаючи за глибшим значенням життя, знаходили Бога при помочі філософії й науки, — знаходили корм для душі? Та де б вони не були, їм належить велике признання й заслуга, бо тамошній уряд робить все можливе, щоб вирвати, викоренити всякі духові пориви з душі. Це робиться повсякчасно при помочі радія, телевізії, літератури, театру. Ось тут, на Хрещатику, на видному місці реклямується нову п'єсу під назвою: «Чорт і Десять Заповідей!»

***

Наступного ранку я поспішила до банку, щоб розміняти американські доляри на рублі, бо знала, що тепер усякі поїздки я буду мусіти оплачувати сама. Це забрало лише кілька хвилин.

Перед банком вже чекала на мене інтуристка Аля, що наче з-під землі виросла. — «Ходіть зі мною», — каже вона: — «бо я вже тут на Вас довший час чекаю».

Здивовано, але без ніяких допитів йду і сідаю до таксівки.

— «Ви дали мені неправильне число вашої кімнати» — докоряє мені Аля. Я дзвонила і дзвонила до вас цілий вечір, а вас не було вдома. Доперва сьогодні я довідалася, що число вашої кімнати не 626, а 636.»

Я пробую пояснювати їй, що помилку зробила вона, а не я. Вона не записала так, як я говорила, та Аля змінює тему. Вона хотіла ще вчора повідомити мене, що вона говорила зі своїм «Басом» про мене і він дав дозвіл поїхати до Канева, але не самій, а в товаристві Алі. Це не буде мене

кілька разів міняти місце осідку. Ніде власті не хотіли її терпіти. Жили з милосердя тих, що нишком приносили їм щось із харчів, бо не забули християнської науки і мали сміливість іти на небезпеку допомоги родині засланця.

— Багато комуністів було в Україні?

— О, ні! Зовсім мало.

Тоді також і дівчина залишає напівскінчений свій малюнок із оленятком і гостро заперечує:

— Ні! ні! Без комуністів. Ніяких комуністів!

— А як же ви жили після трьох років заслання?

Священник всміхається із блискавкою задоволення в очах. Він добився до своєї родини, що жила тоді біля Каменської, куди якраз було вислано на працю його старшу дочку і — за якийсь час — зробився вчителем у школі. Ніхто більше не пригадував його нещастя. Зрештою він став навіть директором школи... Але одного дня місцева поліція одержала, — не знати як — його папери, — вибух скандал! Колишній священник, ув'язнений і засланий, був директором школи! Скандал здався таким неприємним, що його поспішили загасити, щоб не потерпіли місцеві відповідальні комуністи, але священник утратив місце. Тоді він виїхав разом з родиною на Катеринославщину в село, де ми його зустріли. І тут було велике запотребовання в учителях, і священник, покладаючись на бюрократичні неув'язки, запропонував свої услуги, промовчуючи, розуміється, своє минуле. Його запитали, чи вміє добре читати і писати і чи має педагогічну вправність та які інші науки він знає. Відповіді здалися задовільними за винятком одного пункту — власті визнали, що знання нового вчителя були невистачальні до комуністичної теорії і вислали його на курси вдосконалення, що їх влаштовувано для вчителів — початківців.

Священник всміхався, оповідаючи про ці курси, де викладачі виявляли глибоке неуцтво, але вміли промовляти з блискучою й порожньою мітинґовою красномовністю.

— Чи в селі залишалися які сліди релігійности?

Священник сумно похитав головою:

— Старі люди, — сказав він, — боялися. Молодь росла в неуцтві і в зневажанні віри. Ви бачили, що вони зробили із нашою церквою... І він указав через вікно велику церкву на дві бані: — Це була наша церква, але большевики зробили з неї залу для розвагових зборів, для танців, кінематоґрафу і театру...

В цій церкві, — додає Е. Дольо, — оселено тепер відділ італійських солдат, і на мурах ми читали написи, що прославляли Леніна, Сталіна, Перше Травня, большевицьку Революцію.

— Україна тепер, — сказав священник, — може надіятися на якусь форму незалежности, що звільнить її з-під коштувати нічого, крім білета для Алі до Канева і назад до Києва.

Я радо погоджуюся.

— «В такому разі — каже Аля — нам треба якнайшвидше дістатися до пристані. Може теплохід ще не відійшов.»

Приїхавши до пристані, Аля біжить купувати білети, а я чекаю в таксівці.

Возій поглядає на мене з цікавістю і врешті питає: —«Ви з Америки?»

«Так.» — кажу я. —«Я ціле життя мріяла про те, щоб поїхати на Україну і нарешті приїхала».

— «Ви там думаєте, як би **сюди** приїхати, а ми — як би нам **туди** дістатися... — каже він. — «А скільки воно — скільки отака подорож коштує?»

— — «$1200.00.»

—«Ов!» — і він аж береться ва голову від здивовання. — «Якщо так, то я туди ніколи не дістануся!»

Врешті вертається Аля з білетами. Подорож для обидвох нас коштує десять рублів. Ми спішимо до теплоходу «Ракета» і вміщуємося при вікні. Тут повно пасажирів. Коло мене сидить Аля і, вказуюччи на зелені розкішні береги Дніпра, каже, що тут туристи розкладають свої шатри і часто живуть тут ціле літо.

— «Туристи з чужих країн, чи тутешні?» — питаю.

— «Пару років тому дозволяли американцям та іншим привозити свої машини (авта) й тут улаштовуватися, але між ними було багато шпиґунів, і тепер це заборонено!» — каже Аля.

Ми пливемо скоро по Дніпрі. Я дивлюся на красу цеї славетної ріки, на красу українського краєвиду і не можу надивитися. Хочу затямити все, щоб глибоко зарізьбилося на дні моєї душі. Хочеться молитися або співати... але не тут... не в присутності цих чужих людей, в присутності Алі, що сидить біля мене. Вона говорить про те, що американський уряд переслідує СССР, що вони (американці), хочуть живцем задушити; що Советам потрібна торгівля з Америкою, але американці — на посміх — пропонують продавати Советам тільки папір для туалети... Я скриваю усмішку, що мимоволі тиснеться на уста, бо знаю, який великий брак тут власне такого паперу! Аля признається, що американські туристи оставляють більше грошей в Советах, ніж вся торгівля з Америкою. При тім показує мені американського півдоляра з обличчям бл. п. президента Джана Кен-

московського ярма і грабунку. Тут стільки плідної землі, що вона може дати добробут усім. Без колхозів земля даватиме далеко більше. Я дякую Господа Бога, що нема більше большевиків.

— А ви? — запитуємо ми його. — Шо ви думаєте тепер робити? Вчителювати чи бути священником?

Стара людина, стоячи, піднесла руку до неба і поволі вимовила:

— Я старий і хворий. І я бачив стільки жаху в моєму житті. Але в Бога благаю тільки одну річ: щоб я, перше, ніж умерти, зміг відправити ще раз Службу Божу!

Той же Е. Дольо, в дописі до больонського «Іль Ресто дель Карліно» в числі з 13 Х 1941 писав з приводу виховання, яке большевики давали українській молоді:

«Дивна, з багатьох поглядів, духовість молоді, що виросла в большевицькому підсонні. Режим дбав про те, щоб дати технічне знання; по селах шкіл відносно багато і їх добре випосажено. З них виходили юнаки, що вміють розмовляти про рівняння і льоґаритми. Але вони не мали поняття про жадну духову вартість життя; ніхто ніколи їм нічого не говорив про доброчинність, про віру, про жертвенність, про любов до ближнього. Їхній мозок замкнутий в найвужчому матеріялізмі, що межує іноді з несвідомою злочинністю. Незнання світу просто таки вражає. Нема нікого в цім селі, хто б мав якесь уявлення про культурну Европу. В лікарській амбуляторії я розмовляв з одною русскою, професоркою медицини. Вона знала про фашизм, як про ворога большевизму, але не мала поняття, що фашизм народився в Італії. Більше того: в її голові панувала неймовірна плутанина щодо прізвищ голів урядів Зах. Европи. Визначні політики Англії були в неї американцями або французами, і навпаки!

«Я зайшов до одної селянської хати разом із нашим капеляном. Там були батько, мати, син і дві донечки. Хлопець мав 16 років і найближчої неділі мав бути охрещений. Дівчата 14 і 8 років дивилися на капеляна широко розкритими очима. Мати помітила червоний хрест на старшинському однострої капеляна і пояснила дітям, що цей старшина — піп італійських солдат. І ніби, нагадуючи попередню науку, сказала дівчатам, щоб вони перехрестилися. Дівчата послухалися, але з такою усмішкою на вустах і в очах, що було очевидно, що побожний рух був для них ще тільки грою. Мати засмутилася і сказала капелянові, що її дівчата ще не готові прийняти охрещення: «Не знають, що існує Господь Бог. Але тепер я можу їх навчити. Я поведу їх у неділю на Службу Божу».

ІУ. У КИЄВІ.

Німці ввійшли в Київ 19 вересня 1941 р. А в ховтні з Берліну виїхали до Києва в двох автобусах яких 30 журналістів десяти різних націй, а в тому числі й італійські неді. Каже, що перший раз за існування Совєтського уряду передавали по цілім СССР програму вбивства та похорону Президента — в радіо і телевізії. Люди, — каже Аля, хоч не погоджувалися з його політикою, мали велику пошану до Джана Кеннеді...

Ми пливемо вже більше години, і тут Дніпро насправді «широкий та дужий.» Багато на ньому більших і менших кораблів зі своїми прапорами. Я мимоволі шукаю жовтоблакитного, але його нема ніде...

Ми приплили до пристані в Каневі десь так по трьох годинах. Висівши, Аля пішла купувати білети для повороту до Києва (тут, мабуть, не продаються так звані «равнд тикетс»), а я, ступаючи по теплому, жовтому піску, раптом відчула велике бажання вмочити руку в чисту, прозору воду Дніпра, що легко хлюпала об пісок на березі. Не скидаючи пантофлів я забрила в воду, вмила руки і перехрестилася Дніпровою водою. Оподалік на березі стояла Аля. Не знаю, як довго вона там була і приглядалася моєму ритуалові.

До могили Шевченка нема автобуса і ми йшли пішки пісковою нерівною дорогою, що підносилася все вище і вище. Врешті ми почали йти сходами догори. Ті сходи тягнулися — з малими перервами, де були стільці для відпочинку — не менш чверти американської милі. Довелося відпочивати декілька разів, бо сходи були доволі круті. Вкінці ми дійшли до плоскогір'я, де по лівій руці виднів пишний будинок Музею Тараса Шевченка, а по правій — мармуровий пам'ятник на високому чорному п'едесталі.До самого пам'ятника ще був один тяг сходів. Все це обсаджене барвінком, братчиками й незабудьками, що розкішно порозцвіталися. Мені сльози тиснуться на очі, пригадуючи «Заповіт»:

«Як умру, то поховайте
Мене на могилі —
Серед степу широкого
На Вкраїні милій...»

Ця частина «Заповіту» насправді була точно виконана. Бо звідси можна бачити далеко навкруги. А вода Дніпра блищала, наче срібло на сонці.

Аля бачить моє зворушення і каже, що вона оставить мене саму з Шевченком і відходить кудись. Вдячна за її людяність і вирозуміння, знову йду сходами вгору і гублюся в тихій медитації.

До пам'ятника приходить група

журналісти Чезаре Рівеллі та Феліче Беллотті. Чезаре Рівеллі писав у торінській «Ля Ґазетта дель Попольо» з 30. X. 1941:

«І ось ми у Києві. До столиці України «матері русских городів», як її звали за царських часів, ідуть разом із нами юрби жінок і дідів, навантажених убогим хатнім добром. Повертаються додому, коли війна скінчилася. Ми бачимо, як вони, похилені під своїм тягарем, перелазять через напівзруйновані барикади, поміж дротами, протитанковими перешкодами, зробленими з дощок та стовбурів дерев. Їх видно повсюди. Кожний метр землі виявляє, що русскі готувалися розпучливо боронити столицю України. Усі мости через ріку зірвані. Переїздимо через ті тимчасові, що побудували німці. Поза ними, як тільки ми в'їхали в Київ, все здається галюцинацією. Неможливо уявити собі цей жах, що його завдало цьому нещасному місту сатанське руйнування большевиків, які, перше, ніж відступили перед переможними німцями, вирішили залишити повсюду сліди свого варварства.

«Як відомо, німці не нападали на Київ безпосередньо, але обійшли його в добре продуманому маневрі, щоб уникнути боротьби по вулицях і заощадити якнайбільше будинки... Нам оповідали, що кияни зовсім не дивувалися, що німці не бомбардували міста. Хтось поширив цікаву леґенду, ніби Гітлер — нащадок якоїсь української княжни і що він залюблений в українській архітектурі, і саме тому хотів заощадити Києву тяжкі удари війни. Поетичній вигадці повірили всі, багато ще й досі вірить, якщо ви дозволяєте собі з того всміхнутися, то вони — обурюються.

«Справжня драма почалася, коли большевики переконалися, що не зможуть втримати Київ. Тоді було поширено найпотворніші, нелюдяні накази, було вжито найбільш злочинних заходів, що їх тільки дикий розпач може підказати. Насамперед приступлено до примусового вивозу місцевої т. зв. «інтеліґенції», що охоплює цим словом найріжнорідніші елементи — від лікаря до спеціялізованого робітника. Разом з інтелігенцією виїхали і жиди, що складали приблизно 40 % населення. Тисячі їх виїхало, використовуючи всі можливі засоби транспорту, а хто не міг виїхати, пішов пішки, жертви подвійного терору — страху перед німцями і перед пімстою українців, що від 20 років їх смертельно ненавиділи.

«Моторизовані німецькі частини пізніше наздігнали й обігнали багато з тих жидівських груп, які розбіглися, і віддалися — на шкоду селян, справжньому бандитизмові, домагаючись приміщення й харчів. Тепер їх виловлюють і, впійманих, примушують повернутися до Києва на працю над його розбудовою (це, очевидячки, німецька офіційна версія, яка цілковито не відповідає правді, — жидів німці виловлювали і розстрілювали, незалежно від участи в будь якому бандитизмі. Є. О.).

школярів зі своєю вчителькою. Діти ці в віці від 8 до 12-тьох років. Всі тихо і слухняно поводяться. Учителька починає лекцію про Шевченка: хто він був, за що боровся і т. д. Потім просить одну зі школярок читати напис на плиті. Дівчина читає чудовою українською мовою без найменшого російського акценту:

«І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом».

Опісля учителька ставить дітям питання відносно лекції, яку вона щойно скінчила. Вони відповідають влучно, інтеліґентно. Мені пригадуються часи мого учителювання в Канаді.

— «Дякую вам за дуже гарну лекцію!» — кажу я з ентузіязмом.

Учителька радісно дякує мені і я бачу, що вона помітно зворушена — але не знаю: чи від несподіванки, від похвали, чи тому, що я говорила по-українськи. — «Дозвольте представитися» — каже вона: — «Я учителька з України.»

— «А я учителька з Америки», — кажу я і подаю їй руку.

Учителька із сльозами в очах обнімає мене і гаряче цілує, наче рідну сестру.

— «Діти, — каже вона, звертаючись до дітей, що стоять спокійно і приглядаються цій сцені: — «Діти, оце українська учителька з далекого світу — з Америки! Подумайте! — там далеко за океаном діти теж говорять українською мовою!

— «Будь ласка, скажіть їм щось про наших братів в Америці», — каже вона, звертаючись знову до мене

Я передаю їм привіт від українських дітей з Америки й Канади. Кажу, що ми там теж шануємо Шевченка, читаємо його поезії, будуємо йому пам'ятники... Що українські діти, хоч у чужому краю — Америці, не забувають, а вивчають українську мову, співають українські пісні, а дівчата вміють вишивати, варити українські страви і т.д. Опісля — забувши, що тут треба бути обережною — кажу їм, що хоч я проїхала багато світу і бачила різні краї, то ніде нема такої чарівної ріки, як Дніпро, нема такого чудесного краю, як Україна... В тім моменті бачу по виразі обличчя вчительки, що вона чимсь бентежиться. Кинувши оком поза себе, бачу, що за моїми плечима стоїть інтуристка Аля і слухає цього патріотичного вибуху.

«Одночасно з вивозом населення, большевики закладали міни. Все місто було заміноване. Німці вибрали їх щось до 10.000. Розміщені вони були з диявольською дотепністю в найбільш несподіваних місцях, і тому все ж не було можливо уникнути вибуху багатьох інших, яких яка сотка з припізненим моментом вибуху, поробила пізніше жахливі руйнування. Вилетів в повітря майже ввесь центр Києва, де знаходилися найважливіші будинки й пам'ятники. Так вилетів у повітря Гранд-отель, палац пошти й телеграфу, театр, палац Червоної Армії. Також музей Леніна і св. Софія, що в інші часи зберігала казкові скарби церковного мистецтва, картини Перуджіна, Рубенса, Веляскеса і що її большевицький режим перетворив був у народний музей, зазнали б такої самої долі, коли б міни не були викриті своєчасно.

(Далі буде)

— «А правда, що тамошні діти не хочуть війни, але миру?» — перебиває мені мову учителька, рятуючи ситуацію. — Американські діти так само, як діти в Советах, не хочуть війни, але миру!» — повторяє учителька.

В тім підходить Аля і представляється по-російському, хто вона. Перепрошує, що вона ще не мала нагоди вивчити українську мову, тому говорить по-російськи. У сцену, що почалася так гармонійно, впадає недоладна нота й творить емоційний дисонанс.

(Далі буде)

Д-р В. Шандор

ЮРІЙ ГУЦА-ВЕНЕЛИН І ЙОГО ДОБА

Карпатська Україна видала в другій половині XVIII і в першій половині XIX віку цілий ряд видатних учених, між якими почесне місце займає Юрій Гуца-Венелин, якого 125-ліття з дня смерти сьогодні згадуємо.

Венелин родився 22. квітня 1802 р. в селі Велика Тибава, Карпатська Україна. Середню освіту здобув в Ужгородській гімназії. Опісля поступив на теологічні студії Ужгородської Семинарії і як богослов виїхав в 1821 р. на студії філософії до Сатмарського лицею (тепер Румунія). Рік пізніше переїхав на студії до Львова, де захопився історією та почав збирати матеріяли для своїх історичних праць. Тут він зірвав зі студіями теології і прибрав до свого прізвища ще додаток — Венелин. В 1825 р. Венелин виїхав із Львова, побував ще якийсь час в Україні і відтам переїхав до Москви, де працював його земляк Іван Орлай. Чотири роки пізніше вийшла тут його перша праця «Древні й нинішні Болгари в їх політичнім, народописнім та релігійнім відношенні до росіян».

Цею працею Венелин звернув на себе увагу Імператорської Російської Академії, яка вислала його на науково-дослідну працю в Болгарію. Маючи таким чином доступ до історичних джерел болгарських як і теж безпосередній контакт з народом, Венелин захопився історичним минулим болгарського народу, вивчив його мову і присвятив йому решту свого життя. Слід зазначити, що крім української, болгарської та інших словянських мов, він володів добре англійською, французькою, німецькою, італійською, еспанською, мадярською та румунською мовами.

Як син поневоленого народу, тонко відчував кривди інших братніх словянських народів і бажав їм помогти. Тому з таким завзяттям вивчав їх історію, мову та культуру. Зрозуміло, що його наукові погляди та життьові спостереження сильно ішли в розріз з офіційною політикою царської Росії, яка сама поневолювала український народ та нищила його культурний розвиток. І так, коли Венелин на пораду свого приятеля Погодіна виставив в 1834 р. свою кандидатуру на професора славістики в Московськім університеті, долучивши проспект своїх лекцій, м. ін.: Аналітичний та синтетичний огляд всіх слов'янських мов, Історія літератури всіх слов'янських мов та Археологія, то хоч його проспект і був схвалений, проте кандидатуру Венелина відхилено.

Гуца-Венелин помер у Москві 25. березня 1839 р. проживши 37 літ. Вістку про його смерть прийняли браття болгари з великим смутком і жалем. Два роки по його смерті болгари з Одеси поставили йому мармуровий пам'ятник, на якому видніє такий напис: «Він перший пригадав світові про забуте, а колись славне й могуче плем'я Болгар і горяче бажав його відродження. Господи, вислухай молитву раба Твого.» Українська наукова спадщина Венелина багата й різноманітна. Він цікавився всіми проявами народного життя, від мови та народних приповідок до історії та глибоких історичних аналіз включно. Для характеристики хочемо

тільки згадати, що, напр. Венелин ще тоді довів науково фальшивість т. зв. норманської теорії щодо Київської Руси та українців взагалі, згадуючи праобивателів нашої землі — Алян і Роксолян. В справі хрищення Руси-України теж доводив, що тут було вже християнство далеко перед охрищенням її Володимиром Великим. Взагалі його історичні досліди та твердження визначуються оригінальним підходом до проблем.

Друга половина XVIII і перша половина XIX віку були сприятливі для культурного розвитку карпатських українців. За панування Марії Терезії розбудовано шкільництво, а для академічних студій створено у Відні для карпатських русинів-українців осередок «Барбареум». Всі ці церковні й світські установи разом із законом Марії Терезії про навчання «Раціо едукаціоніс» відкрили тоді карпатським українцям дорогу до академічного навчання. Здобувши високу освіту, многі з них виїздили в Україну та в Московщину, де займали видні становища. Буде цікавим згадати, що, напр., професорський збір Харківського університету рік після його заснування вислав проф. І. Филиповича на Карпатську Україну для набору вчених на 9 вакантних катедр. Филипович знайшов чотирьох, а саме: А. І. Дудровича, К. П. Павловича та двох братів Билевичів.

Видатніші вчені з Карпатської України, які в той час працювали на терені російської імперії, були: Михайло Балудянський, Юрій Гуца-Венелин, Василь Кукольник, Петро Лодій, Іван Орлай та ін. Балудянський, напр., був першим ректором Петербурзького університету, автором кодексу державних законів цілої імперії, виготсвив цілу схему та упорядкував державні фінанси імперії. Разом з Кукольником, теж видатним правником та автором багатьох наукових праць, були вихователями престолонаслідників. пізнішого Миколи I та його брата Михайла.

Бувши самі виховані на принципах римського та природного права, прийнятих в Західній Европі, зрозуміло, переносили ці ідеї та правну систему на терен російської імперії та навіть передавали їх престолонаслідникам, з чого росіяни не були вдоволені. Не зважаючи на заслуги цих професорів та їх впливи, їх звільнено з професури, що сильно знеохотило Балудянського, а Кукольник покінчив самогубством. Як знаємо, з тих же причин була відхилена кандидатура Венелина на професора славістики.
ролю, яку він виконав.

Ми навели цю коротку характеристику для того, щоб наглядно показати, що всяка ідея персональної чи народної свободи була завжди утискувана в Москві і в минулому, так само, як і тепер.

Карпатська Україна належала в той час адміністративно до Мадярщини. Тому культурний і національний розвиток карпатських українців є в певнім історичнім відношенні до росту політичної сили Мадярщини та її національно-культурної експанзії. Як відомо, Мадярщина довго не мала своєї мадярської літературної, ані наукової мови. Мадярська провідна верства вживала латинської мови, яку пізніше, під впливом і натиском Австрії, почала замінювати німецькою. Щойно в 1836 р. був принятий мадярським парляментом закон, яким мадярська мова стала державною мовою краю.

Числом помірно малий, мадярський нарід, оточений з усіх сторін неприхильними йому сусідами, почав у XIX віці провадити вбивчу шовіністичну практику відносно слов'янських народів у своїй державі, в тім числі й щодо карпатських українців. Мадярщина своїм безоглядним національним шовінізмом цілковито зруйнувала культурне життя, знищила шкільництво, нищила всякі прояви національного життя і довела до цілковитого культурного занепаду Карпатської України. А австро-угорське вирівняння року 1867, яким Мадярщина здобула політично-державний статус, цілковито припечатало долю українців. Для ілюстрації наведемо статистичне джерело а саме: There were 571 Ukrainian schools in 1874, 23 in 1906. But by 1913 there was not a single Ukrainian school. Only in 34 schools was the Ukrainian language permitted to be used and then only in the subjects of religion and church singing.

І так, Карпатська Україна, край Венелина, вступила до XX віку з цілковитим культурним занепадом, та коло 60% неграмотного населення. В такім стані Карпатська Україна саме чекала на свого нового Венелина, який би іскрою свого слова запалив дрімаючі та пригноблені сили народу.

Своєю працею Венелин поставив тривку підвалину для братнього співжиття наших народів. Ми є горді на свого земляка, горді на його осяги у братнього болгарського народу та на

Сторінка Українського Золотого Хреста

Срібний Ювілей 34 Відділу УЗХ в Детройті

Відділ Українського Золотого Хреста ч. 34 в Детройті (Гемтремк) відзначив 25-ліття своєї організаційної діяльности величавим бенкетом дня 20 вересня 1964 р., у великій залі Українсько-Американського Осередку в Детройті, Мічіґ.

До почесного стола засіли о. Ігумен І Лотоцький ЧСВВ, Радна міста Детройту Достойна Маруся Бек. Голова Головної Управи УЗХ п. Марія Квітковська, теперішня управа відділу УЗХ ч. 34 на чолі з Ю. Осадчук, та почесні гості, члени центральних установ. Сцена була святочно і помистецьки удекорована (роботи інж. С. Білого, Голови 4 від. ОДВУ. На почесному місці на сцені стояли організаційні прапори УЗХ і ОДВУ До гарно прибраних столів засіли членкині-ювілятки, репрезентанти численних наших громадських організацій та гості.

Програму відкрила голова 34 відділу УЗХ, пані Юлія Осадчук, вітаючи численно зібраних в цей святочний день. 25-літня жертвенна праця Відділу повинна бути відповідно відзначена і послужити добрим прикладом для нових працівниць! Сказавши це, пані Осадчук до дальшого переведення програми попросила довголітню і добре знану членку УЗХ — яка дуже вміло перепровадила дальшу програму.

Головною бесідницею була панна Маруся Бек почесна гостя ювілейних святкувань. Її слова, наче перли плили з її уст, вона вказала на нелегку працю українського жіноцтва, на великі осяги нашого жіноцтва по сьогоднішній день. Зокрема підкреслила значення Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО), до якої і Український Золотий Хрест належить, **а Голова Головної Управи УЗХ є одною з містсголов. Створення і існування СФУЖО як єдиного центру, що координує і репрезентує українське зорганізоване жіноцтво, є направду дуже великим осягом. З великою пошаною про УЗХ і його членок говорила далі достойна бесідниця, бо активність і працю цього відділу було помітно всюди і завжди. Члени цього відділу также давали повну піддержку і поміч коли Маруся Бек провадила свої передвиборчі кампанії й за це щиро їм дякувала.**

Дальше слово мала Голова УЗХ п. Марія Квітковська, яка якраз є довголітньою членкою 34 відділу УЗХ. Пані Квітковська з великим зворушенням вітала ювіляток від Головної Управи та вказала на значення нашої організації в Америці, пригадала цілі, для яких УЗХ постав в 1931 р., та як 34 відділ та інші відділи УЗХ успішно спричинилися до збереження української національної духовости, до розбудови кращого життя нашої спільноти та давали моральну і матеріяльну піддержку українському народові у його визвольній боротьбі. Пані Голова подякувала членкам-ювіляткам за їх відданість ідеї українського державного визволення та за їх жертвенну працю і передала на руки голови Відділу пропам'ятну Грамоту.

Ближче про працю відділу розповіла пані Юлія Чайковська, одна з найдавніших і найактивніших членок 34 відділу, попередньо довголітня голова, а теперішня референтка зв'язків. Неначе спомин з діяльности відділу і своєї особистої праці передала п. Чайковська яскравий образ пройденого шляху. Здається, така непомітна і може здавалась би звичайна праця, а в цілості дала не абиякий осяг і вклад у наше національне і суспільне життя. Різні потреби назрівали впродовж 25-ох літ, колесо історії оберталося і всюди членка УЗХ несла свою жертвенну працю — чи то коли треба було допомагати політичним в'язням на Рідних Землях, чи втікачам та інтернованим під час війни, чи то воякам в америкнській армії посилати пачки, чи збирати фонди на допомогові цілі, чи нести пачку потребуючій родині. Усе це вимагало багато зусиль і любови до ближнього! Часом з такою допомоговою працею були і кращі моменти, надійні, що ось твориться незалежна українська держава (в часах постання Карпатської України), то знову болючі невдачі. Але ніщо не зводило членок з правдивого шляху: вони далі працювали і допомагали де лиш було потрібно. Для цього влаштовували імпрези та вечірки пікніки і забави. Пані Чайковська також згадала участь у праці для Американського Червоного Хреста під час II світової війни. В архіві відділу є багато листів-подяк. Пані Чайковська згадала, що в однім листі американський вояк дякував за пакунок на Великдень та за прекрасну писанку і написав, що хотів би побачити ту пташку, що несе такі гарні яйця!

Після цього членок-ювіляток представила за чергою пані Осадчук. Рясними оплесками присутні дали признання їм за труди. Також пані Голова згадала померших членок, які не дочекали цього свята.

Другу частину святкування розпочав молитвою о. Ігумен І. Лотоцький. Почався бенкет, а до столу подавали молоді членки українського демократичного Клюбу, серед них доньки членок УЗХ. При смачних стравах гості провели гарно час. На сцені почалася музична частина програми.

Першою виступила родина Ондаских (батько і троє дітей), співаючи українські пісні у власному супроводі. Далі виступали Олег, Андрій і Оксана Хмілі зі співами, українськими танками та піяно сольо. Панна Я. Зубальська, в гуцульському строї, з великим чуттям віддеклямувала вірш М. Буковинки: «Поклін жінкам». Всі виконавці програми були винагороджені рясними оплесками.

Далі слідували привіти від організацій: ЦУ ОДВУ (Д-р Д. Квітковський), УККА (ред. М. Бажанський, Окр. Управа ОДВУ і УЗХ (інж. Я. Варивода), Окр. Рада СУА (п. П. Будзол), Інтернаціонального Інституту (п. Е. Запорожець), Організація Українок Канади, від. у Віндзорі (п. К. Яворська), Відділ УЗХ ч. 14 (п. А. Левкут), Відділи СУА (ч. 26 п. Бережанська, ч. 5 п. Т. Гринчук і ч. 63 п. Гординська), Жіноче Тов. «Просвіта» (п. Марфей), Відділи ОДВУ (ч. 4 інж. С. Білий і ч. 24 п. М Дякун), Сестрицтво Непороч. Зачаття (п. Явна), Жін. Відділ Укр. Дем. Клюбу (п. Г. Кучвей), Тов. Прихильників Нац. Ради (п. Трепет), Тов. Старших Віком (п. Заплатинський), Укр. Амер Осередок (п. С. Віхар).

Зачитано привіти з інших місцевостей: від відділів УЗХ в Клівленді, Чікаґо, Ню-Йорку і від містоголови ГУ УЗХ п. П. Різник з Ню-Йорку.

На закінчення голова п. Осадчук подякувала всім виконавцям програми і всім гостям за звеличання ювілейних святкувань. Українським національним гимном закінчено це успішне свято.

На кінець треба згадати, що теперішня Управа під головуванням пані Осадчук є дуже активна, а гарне співжиття між членками Відділу творить атмосферу одної великої гармонійної родини, де панує порозуміння, згода і взаємна пошана.

На Многі Літа — Ювіляткам!

М. К.

«ДУХОВНІ СКАРБИ» проф. М. Федоровича

Ледве чи помилимось, коли скажемо, що в лінії популяризації і ширення Слова Божого шляхом друку то пак через різні періодичні і не періодичні пресові видання, українська Православна громада в США відстає від громад інших віровизнань. Відомо бо яку велику вагу надає релігійно-виховній літературі порівняно малочисельна громада вірян Української Реформованої Церкви; щоразу більше значення набувають (бо кращають змістом і формою) церковно-релігійні видання Української Католицької Церкви. Тим часом Українська Православна громада поза трьома місячниками («Українське Православне Слово», «Церква і Життя», «Православний Українець»), заповненими переважно офіційними матеріялами церковного проводу (власне, трьох різних проводів) та дописами з приналежних парафій, — лише зрідка спромогається видати щось із популярної реліґ.-виховної літератури.

Тим більша заслуга таких одиниць православного священства як прот. М. Федорович, що присвячує свій час і енергію на справу духової поживи людини — власне так істотної, а так злегковажуваної в нашій зматеріялізованій добі. Писання М. Федоровича з релігійно-виховною тематикою бодай частинно виповнюють так відчутну в цій ділянці прогалину і здобувають їх авторові чільне місце публіциста церковно-релігійної літератури.

Цього року у виданні Науково-Богословського Інституту УПЦеркви в США вийшла невелика книжка пера прот. М. Федоровича під назвою «Духові скарби». Це збірка нарисів реліг.-виховного змісту,писаних і свого часу друкованих у «Свободі» з нагоди найбільших християнських свят, Різдва Христового і Великодня. Тому власне дванадцять нарисів поділені в книжці на два цикли: Різдвяний і Великодній, по 6 нарисів у кожному. Автор не дарма є відомий церковно-громадський діяч, з вельми живим відчуттям дійсности наших днів: отже в його «Духових скарбах» подибуємо раз-у-раз яскраві приклади, факти й події поточного життя сучасного суспільства, зокрема суспільства американського.

Ось цитата з останнього нарису І-го циклу:

«Христос, а не грецькі і римські мислителі, реформатори й вожді старинного світу, є «автором першого розділу історії світу, а за ним послідовно всіх чергових розділів життя і дій людства, аж по наші дні. Плід диявола, богоненависницький комунізм веде завзятущий бій не з старим «февдальним строєм», не з «буржуазним капіталізмом», навіть не з свободолюбною й багатою дарами землі, прославленою трудом — генієм її синів і дочок, Америкою, — але з одним Христом і Його св. Євангелією...»

Власне, цим держанням уваги й людської думки на живчику актуальности, на суспільних недугах і змаганнях їх побороти, усунути геть з поміччю Христової науки, — книжка «Духовні скарби» виправдує свою назву і варта уваги віруючих, отже і читачів нашого журналу. А знайти її можна в кожній більшій українській книгарні.

А. Ю.

З життя в ОДВУ

ВІД ЦУ ОДВУ

Центральна Управа Організації Державного Відродження України в ЗДА цією дорогою складає свою якнайширішу подяку всім, хто в якийнебудь спосіб виявив своє співчуття по втраті Сл. П. Полк. Андрія Мельника, б. Керманича Українського Націоналістичного Руху, та причинився до вшанування Його Пам'яти по смерті.

У першу чергу просимо найвищих Ієрархів обидвох наших Церков, Високопреосвященнішого Архиєпископа Амврозія, ЧСВВ, Митрополита Української Католицької Церкви в ЗДА, та Блаженнішого Архиєпископа Іоанна, Митрополита Укр. Православної Церкви в ЗДА, прийняти вислови нашої щирої вдячности за зарядження відправити Заупокійні Панахиди в усіх парохіях їх юрисдикцій у першу неділю після смерти Полковника.

Дякуємо всім Високопреподобним і Преподобним Отцям Духовним обидвох наших Церков за відслуження Заупокійних Служб Божих і Панахид за спокій душі Великого Полковника та за виголошення проповідей.

Дякуємо усім центральним і місцевим українським організаціям, які в якийнебудь спосіб висловили своє співчуття, добровільно долучилися до сорокденної жалоби, а зокрема вислали своїх представників на Служби Божі й Панахиди з прапорами і без прапорів у місцевих храмах обидвох наших Церков.

Дякуємо усім організаціям за участь і активну співпрацю в місцевих Громадських Комітетах, що влаштували Жалобні Академії у сороковий день від смерти Полковника в багатьох місцевостях поселення українців у ЗДА. Дякуємо сердечно усім виконавцям програми цих Жалобних Академій, а Відділам ОДВУ і БО за ініціятиву і жертвену працю. Дякуємо усім громадянам і громадянкам, які не жаліли часу й труду, беручи участь в молитовних відправах у наших Церквах і жалобних академіях. Зокрема дякуємо на цьому місці українським комбатантам і молоді за чисельну участь і співпрацю.

Дякуємо всім пресовим органам, що так щедро інформували українську громаду про життя і боротьбу Полк. Андрія Мельника за визволення України, як також своєчасно публікували звідомлення так про смерть Полковника, як і про всі церковні відправи та жалобні сходини Членства ОДВУ й жалобні академії Українського Громадянства.

Грудень 1964

Центральна Управа ОДВУ

**
*

ЧІКАҐО - ПІВДЕНЬ ВШАНУВАВ СЛ. П. ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА

15 листопада ц. р. на півдні Чікаґо за ініціятивою 52-го Відділу ОДВУ ім. Міхновського, в Укр. Правосл. Церкві Св. Петра і Павла відправлено панахиду за спокій душі сл. п. Голови Проводу ОУН Андрія Мельника. Панахиду відправив місцевий п.о. Кулик, при добірному співі громадського хору під управою церковного дириґ. А. Мойсіяхи.

На відправі були чисельно заступлені наші ідейно споріднені приятелі з Чікаґо-Північ і наш місцевий осередок СУМ-а ім. Крут. Варто згадати, що сильно і незабутньо хвилювало, коли через церкву проходила почесна варта, несучи українські прапори, що так гостро заборонені під окупаціями.

По закінченні панахиди відбулися в церковній залі жалібні сходини громадянства, що їх відкрив секретар 52-го Відділу ОДВУ, Іван Деркач. Коротко але яскраво схарактеризував він велику постать полководця, підпільника-революціонера та політика. Кінчаючи свою промову, І. Деркач попросив ушанувати сл. п. Полковника однохвилинною мовчанкою. У дальших точках програми виступали: редактор «Самостійної України» М. Панасюк, поетеса Ганна Черінь та Сергій Сущик.

Голова 52-го Відділу ОДВУ закінчив Жалібні Сходини подякою всім присутнім за звеличення сл. пам'яті Полковника Андрія Мельника.

**
*

СВЯТО ПАМ'ЯТІ ПОЛК. АНДРІЯ МЕЛЬНИКА в ЧЕСТЕР, ПА.

На вістку про смерть сл. п. Полк. Андрія Мельника, за ініціятивою Відділу ч. 51 ОДВУ в Честері, 8-го лист. 1964 р. відслужено Панахиду за спокій душі Полковника в українській католицькій церкві Св. Духа.

З ініціятиви згаданого Відділу створився Святковий Ініціятивний Комітет, заходом якого під головуванням сотника УГА дир. Івана Михайловича — відбулася в суботу 12 грудня, в сороковий день після смерти Полковника о год. 9-ій ранком Служба Божа і Парастас в намірені Померлого. Правив отець парох Петро Липин в Українській католицькій церкві св. Духа.

Того ж самого дня о год. 7-ій вечером в залі Українського Католицького Горожанського Клюбу при 2-ій і Турльов вулицях відбулися Жалібні Святочні Сходини для всього громадянства для вшанування Великого Полковника — Лицаря, громадського і політичного діяча, сл. п. Андрія Мельника.

Сходини відкрив голова Ініціятивного Комітету дир. Іван Михайлів. Після нього слово мали пп. Василь Зубрицький, д-р Теодор Мамчур, та мгр. Теофіль Бак-Бойчук, що насвітлили різні етапи та аспекти життя і праці Полковника.

Подякою всім присутнім та відспіванням національного гимну закінчено свято.

Дня 22-го листопада в Українській Автокефальній Православній Церкві Успіння Пр. Богородиці, о. Омелян Мицик відправив панахиду за спокій душі сл. п. Полковника.

ЗеМ.

ВІДВІДИНИ ГОЛОВИ В. О. УНРади В ЦУ ОДВУ

Дня 28. листопада 1964 р. на засіданні Центральної Управи Організації Державного Відродження України у ЗДА загостив голова Виконного Органу Української Національної Ради, Достойний Микола Лівицький, якого привітав Голова ЦУ ОДВУ — проф. д-р Богдан Гнатюк.

Голова ВО поінформував членів ЦУ ОДВУ про багатосторонні завдання Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі, як також про деякі труднощі, що стоять на шляху до реалізації цих завдань. Голова ВО не приховував того, що покращання фінансової ситуації дало б Державному Центрові кращі можливості вести свою багатосторонню діяльність, якої ціллю є відновлення Самостійної Соборної Української Держави. Він висловив надію, що американські та канадські українці знайдуть можливості скріпити моральну й матеріяльну підтримку для Державного Центру УНР.

Достойний Микола Лівицький також поінформував членів ЦУ ОДВУ про підготову до чергової Сесії Української Національної Ради, яка має відбутися влітку 1965 р. Вказав він також на ті важливі та важкі завдання, що стоять перед цією Сесією до полагодження; висловив також побажання, щоб усі прихильники Української Національної Ради в ЗДА скоординовано вели свою діяльність по лінії піддержки Державного Центру УНР та його політики.

Після ділової дискусії над деякими питаннями, що їх заторкнув у своїй доповіді Голова ВО, Голова ЦУ ОДВУ подякував йому за відвідини й запевнив його, що ЦУ ОДВУ і надалі всесторонньо підтримуватиме Українську Національну Раду і ввесь Державний Центр УНР.

Пресова Референтура ЦУ ОДВУ

До Голови ЦУ ОДВУ прийшов лист, від Достойної Вдови Голови ПУН сл. п. Полковника Андрія Мельника, такого змісту:

«Цим шляхом бажаю ще раз висказати мою глибоку подяку Вам особисто і на Ваші руки всьому членству Організації Державного Відродження України та її Братніх Організацій за вислови співчуття, за зложені вінки і за приїзд так численно делегації для віддання останньої прислуги мойому незабутньому Мужеві, сл. п. полк. Андрієві Мельникові.

Дякую Вам усім за довголітню віддану співпрацю з Покійним і бажаю багато успіхів у дальшій Вашій праці на службі Ідеї, якій Він присвятив усе своє життя».

Слава Україні!
Софія Мельник вр.

До
Хвальних Управ Відділів і Делеґатур ОДВУ.
Дорогі Друзі!

Одним із завдань, що їх собі Пресова Референтура ЦУ ОДВУ поставила на біжучу каденцію, це доглянути послідовне звітування про діяльність мережі ОДВУ на сторінках преси, а зокрема органу ОДВУ «Самостійної України». Пожвавлена діяльність мережі ОДВУ, як цілости, а поодиноких Відділів і Делеґатур зокрема повинна знайти своє відзеркалення також на сторінках преси, зокрема з двох причин: 1) Українське Громадянство довідується про діяльність ОДВУ тільки з преси, радія, оголошень і т. п., 2) Майбутній історик діяльности ОДВУ могтиме писати тільки про те, про що він довідається з архівів ОДВУ та із сторінок преси.

Тому-то з обов'язку, наложеного на мене 26 З'їздом ОДВУ, оцим дозволяю собі звернутися до Вас із такими проханнями:

1) Зактивізувати Пресову Референтуру при Вашому Відділі. Якщо Відділ не має пресового референта, прошу його зараз же кооптувати до Управи, а на чергових Загальних Зборах неодмінно його вибрати, як члена Управи Відділу.

2) Пресових Референтів, а якщо їх ще Відділ не має, то Голов Відділів прошу ласкаво негайно наладнати систематичне дописування про діяльність Відділу до преси, а зокрема до органу ОДВУ «Самостійної України».

3) Хоч ми сильно наголошуємо необхідність дописів до «Самостійної України», уважаємо також немаловажним дописування про діяльність кожного Відділу до загально-української преси.

4) Згідно з постановами 26-го З'їзду ОДВУ кожний член ОДВУ має бути передплатником органу ОДВУ, т. зн. «Самостійної України». Управи Відділів просимо наладнати цю справу на місцях, зокрема допомогти зібрати залеглості й передплату за журнал.

5) Редакція «Самостійної України» дуже бажала б друкувати журнал уже в першому тижні кожного місяця за даний місяць. Тому всі матеріяли до рубрики «З життя в ОДВУ» прошу слати безпосередньо на руки Редактора до кінця кожного місяця. Статті, що розробляють проблематику ОДВУ, прошу слати на адресу Пресового Референта ЦУправи ОДВУ найдалі до половини останнього тижня кожного місяця.

Адреса Пресової Референтури ЦУ ОДВУ:

Dr. Peter G. Stercho
240 Meeting House Lane
Narberth, Pa. 19072

***

Рочестер в 40-ий день смерти сл. п. полк. Андрія Мельника

Управа нашого Відділу разом з членами вшанували 40-ий день смерти сл. п. полк. Андрія Мельника Панахидами, що відбулися у всіх українських церквах.

В дні 12. грудня о год. 5.30 вечора в УПЦеркві св. Миколая, парох о. Ш. Шумаків, відслужив Панахиду по сл. п. А. Мельникові при участі прапору нашого Відділу і гетьманського прапору.

В дні 13. грудня о. М. Черняхівський, парох УПЦеркви св. Покрови, відслужив урочисту Панахиду по сл. п. полк. Андрієві Мельникові при участі церковного хору під дир. Юрія Оношка і при заповненій людьми церкві.

В ту саму неділю о. С. Городецький, парох української греко-католицької церкви відслужив урочисту Панахиду по сл. п. полк. А. Мельникові при участі церковного хору і численної громади вірних.

Василь Пакош

ДО РЕДАКЦІЇ

Слідкуючи за проминаючим роком, ми ствердили, що... особливо помітне збагачення і поглиблення громадської думки на сторінках «Самостійної України».

...Нехай цей празник Христового Народження принесе Вам багато радости та вдоволення за цей проминаючий вповні успішний рік. Із приходом Нового 1965 року, ми щиро Вам бажаємо... ще більшої корисної праці!

Ст. Паньків

По тяжкій і довгій недузі, відійшла у вічність дня 24. 12. 1964 року

сл. п. МАРІЯ О С О Б А

Похорон відбувся дня 27. грудня 1964 року в Чікаго на цвинтарі катедри св. Миколая.

Покійна народилася 5 серпня 1914 р. в с. Серни (пов. Яворів) Галичина. Від 1938 р. перебувала у Франції, звідки в січні 1959 переїхала до ЗДА. Все своє життя Покійна чесно й примірно працювала для ідеї Самостійної Української Держави в рядах УНЄ (Українська Національна Єдність у Франції), ОУН, а останньо в рядах УЗХ. Хай чужа земля буде їй легкою!

Вічна Їй Пам'ять!

Independent Ukraine

2315 WEST CHICAGO AVENUE

CHICAGO 22, ILLINOIS, U. S. A.

Return and Forwarding Postage Guaranteed

BULK RATE
U. S. POSTAGE
PAID
Chicago, Ill.
Permit No. 7547

Demetrius Paylyszyn, M. D.
4115 Wood Avenue
Cleveland 34, Ohio